Poštnina plačana v gotovini. Cena 25 — lir Spediz. in abb. post. I. gr.

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzutta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina: mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo: mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovni račun: Trst štev. 11-7223.

Leto X. - Štev. 9 Trst - Gorica 2. marca 1956 Izhaja vsak petek

Med kladivom in nakovalom

II.

Pred štirinajstimi dnevi smo prikazali, kako so v z naslovom orisanem položaju zamejskih primorskih Slovencev reševali in se še rešuje vprašanje njihovega šolstva. Osebe, ki morajo, nekrive, posebno trdo trpeti zaradi neenakih jugoslovanskih in italijanskih gledanj, zaradi ozkosti na eni ali drugi strani, včasih pa tudi zaradi interesov obeh sosednjih držav, ki imajo tu in tam kakšno stično točko, pa so tako imenovani »optanti«.

Gre za dovčerajšnje italijanske državljane, ki so se iz gospodarskih ali idejnih razlogov odločili, da zapustijo nekdanje italijansko ozemlje, ki je z mirovno pogodbo pripadlo Jugoslaviji, in se naselijo na italijanski strani. Precej je tudi takih, ki so že pred vojno leta in leta že živeli na ozemlju, ki je ostalo Italiji, in so po razmejitvi ostali pač, kjer so bili, v kraju svojega dejanskega, ne pa formalnega stalnega bivališča.

Vse te osebe imajo poleg nekdanjega italijanskega državljanstva še dvojno kvalifikacijo, zaradi katere bi lahko upravičeno pričakovale, da bo demokratična Italija obravnavala njihov položaj z vso uvidevnostjo: prvič so to žrtve nastalih sprememb, ki se niso pomirile s komunistično diktaturo, drugič pa so to nekdanji italijanski državljani, ki so se v kritičnem trenutku, čeprav po narodnosti Neitalijani, odločili za italijansko državljanstvo. Na eni strani se torej lahko sklicujejo na splošno solidarnost vseh svobodoljubnih ljudi, ki se morajo v stiski medsebojno podpirati, na drugi strani pa je z njihovo odločitvijo dobila Italija dragoceno priložnost, da politično izkoristi dejstvo, ko se je toliko in toliko Slovencev, ki so pod fašizmom skoro brez izjeme stremeli proč od Italije, v kritičnem trenutku, ko so bili postavljeni pred izbiro, le odločilo za Italijo.

Naj nas nihče napačno ne razume. Takšna je gola, neprikrita resnica. Ne povemo nič novega, če rečemo, da so se mnogi bali, da bodo odgovorni italijanski politiki to redko priliko tudi izkoristili. Toda že ko so v Parizu sklepali mirovno pogodbo, se je pokazalo, da najbrž ni ljudi tako širokih pogledov, da bi iz te moke namesili nekaj kruha.

Italija je bila po pariški pogodbi obvezana, da sprejme, iz Jugoslaviji odseljenega ozemlja, za polnopravne državljane tiste svoje sonarodnjake, ki so to izrecno želeli. Toda, kdo sme optirati za Italijo in kdo ne, ta odločitev je bila pridržana Jugoslaviji.

Pri tem nas ne sme motiti, da so izbrali za merilo »občevalni jezik«. Tudi tu gre za okoliščinam primerno zaščito »svojih«. Veliko je namreč oseb, ki so bile rojene v slovenskih ali hrvatskih družinah, pa so bile šele kasneje poitalijančene. Še več je takih, katerih predniki so bili Hrvati ali Slovenci. Hotelo se je torej preprečiti, da bi se nekomu lahko spodbijalo pravico na optacijo zaradi tega, ker je bil nekdo nekaj drugega kot je, oziroma čuti danes. Podobna določila je vsebovala tudi že San Germainska mirovna pogodba.

Jasno je, da postane pojem »občevalnega jezika« v takšnih primerih zelo raztegljiva harmonika, ki se da pa tudi pošteno stisniti. O vsem sicer še ni padla zadnja beseda, ker še ni znano, kakšno bo dokončno stališče sodišč, toda vsaj enkrat so se italijanske oblasti postavile na zelo ozko stališče. To svoje gledanje tudi v polni meri uveljavljajo, posebno odkar jim je Jugoslavija s svojim odstopom od izključne pravice odločanja to dopustila. Medtem ko je mirovna pogodba z Italijo odločala, da postane z rimskimi dogovori z dne 23. dec. 1950 izrecno jugoslovanski državljan vsak prebivalec nekdanjega italijanskega ozemlja, odstopljenega Jugoslaviji, v kolikor Jugoslavija ne sprejme njegove opcije za Italijo, je Jugoslavija dopustila Italiji da posamezne opcije po svoji prosti volji sprejme ali odbije. Italija lahko napravi to ne glede na odločitev, ki jo je v posameznih primerih zavzela Jugoslavija. S tem je bilo torej dopuščeno, da eno ali drugo opcijo Jugoslavija prizna, Italija pa ne. Optant ostane v tem primeru med obema stoloma in postane — apolid, človek brez državljanstva, brez pravice in zaščite na katerikoli stran.

In to, česar mirovna pogodba z Italijo ni predvidevala in čemur se je hotela izogniti, se danes dogaja.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Obisk Gronchija v Ameriki

Obisk predsednika Gronchija je nedvomno v ospredju dogodkov tega tedna. Obisk ni samo važen za okrepitev prijateljskih odnosov med Italijo in Združenimi državami, ampak bo gotovo tudi vir novih domiselnih pobud v zahodni skupnosti ter njenem razmerju do sovjetskega bloka. Doslej je bil poudarek italijansko - ameriškega sodelovanja na gospodarski pomoči, odslej pa bo bolj na soodločanju v mednarodni politiki. Zavezništvo Italije z Združenimi državami in atlantsko skupnostjo je iskreno in globoko. Izhajajoč iz tega zavezništva je Gronchi v svoji zahvali za Eisenhowerjev pozdrav ob njegovem prihodu lahko poudaril sodelovanje obeh držav pri obrambi svobode in socialnega ter človeškega napredka kot temeljev tiste civilizacije, ki jo morajo Združene države in Italija skupno braniti.

V političnem delu svojih razgovorov bodo italijanski državniki gotovo odkrito povedali svoje misli in stališče Italije k iskanju novih poti zahodne politike. Spričo nestalnega in menjajočega se položaja na svetu ni namreč nobenega dvoma, da bo moral Zahod voditi bolj gibčno in spretno politiko. Ni dosti, če se samo toži, kaj vse delajo komunisti, ampak treba bo tudi misliti, kaj se je opustilo in kako se bo kos komunistični nevarnosti, ki se je po moskovskem kongresu sovjetske komunistične partije nedvomno povečala.

In prav predsednik Gronchi je mož, ki bi po sodbi ameriške javnosti lahko s stvarnimi in tehtnimi mislimi prispeval k temu delu. Ves ameriški tisk je namreč v svojih pozdravnih člankih, objavljenih ob prihodu prvega italijanskega državnega poglavarja, ki je na obisku v Združenih državah, označil Gronchija kot enega od tistih mož, ki so pomagali obdržati Italijo na poti svobode, kljub komunističnemu pritisku, ki zlasti v Italiji ni majhen. Glas Italije se bo po tem obisku v mednarodni politiki gotovo ojačil, posebno še v tem trenutku, ko imata druga dva važna faktorja evropske skupnosti, Francija in Zahodna Nemčija, v svoji notranji politiki velike težave. Gronchijev obisk zato ni samo važen za ojačenje zgodovinskih prijateljskih vezi med obema državama, ampak tudi za jačenje zahodne obrambe pred komunizmom.

Predsednik Gronchi je bil v Washingtonu sprejet z vsemi častmi ki pripadajo državnemu poglavarju, in z vso prijateljsko prisrčno tujo, ki je značilna za odnose med zavezniškimi državami. Poleg razgovorov z Eisenhowerjem, Dullesom in drugimi visokimi ameriškimi osebnostmi je Gronchi 29. februarja govoril v ameriškem kongresu. Sprejeli so ga na posebni seji ameriškega zakonodajnega doma, kamor povabijo samo najpomembnejše tuje goste. V svojem govoru je Gronchi poudaril potrebo po okrepitvi strnjenosti in vzajemnosti med zahodnimi državami za ohranitev miru ter gospodarski in socialni napredek Evrope. Posebno pa se je Gronchi zavzel za vzajemno sodelovanje na gospodarskem področju, pri čemer je poudaril italijanske potrebe.

Tudi zunanji minister Martino je na svoji tiskovni konferenci, v sredo, izrazil željo, da bi čim širše izvajali 2. člen Atlantske pogodbe, ki se nanaša na gosp. sodelovanje.

Adenauerjeve težave

Zahodnonemški kancler se je znašel v precejšnjih težavah. Voditelj liberalne stranke, Dehler, za katerim stojijo industrijski krogi in ga močno podpirajo bivši nacisti, se je postavil na stran liberalcev v Duesseldorfu, ki so razbili koalicijo s krščanskimi demokrati in stopili v novo vlado s socialisti. Do podobnega razkola je nato prišlo v osrednji bonnski vladi, čeprav so v njej ostali liberalni ministri, ki so se odločili proti voditelju stranke, Dehleriju, za Adenauerja. Ta razkol je zelo pomemben. Adenauer je s svojo evropsko politiko vrnil Zahodni Nemčiji mednaroden ugled in jo z ameriško pomočjo gospodarsko silno dvignil. Zdaj so Nemci spet močni, močne struje med njimi stremijo po zedinjenju, pa čeprav za ceno žrtvovanja zavezništva z Zahodom in evropske skupnosti, ki sta glavni steber Adenauerjeve zunanje politike. Zmaga te smeri bi bila usodna tako za Adenauerja, ki je Nemčijo potegnil iz povojnega kaosa, za evropsko in zahodno skupnost, kakor tudi za Nemčijo samo, ki bi znova zapadla v nevarne nacionalistične vode. Nacionalisti hočejo izkoristiti spor med Zahodom in Vzhodom za dosego zedinjenja obeh Nemčij, v tem sporu naj bi združena Nemčija stremela po novi vodilni vlogi v politiki, gospodarstvu in industriji. S tem pa bi nova Nemčija spet lahko postala tista sila, ki bo ogrožala svetovni mir. To pa ni edina nevarnost za Zahod in skupno protikomunistično Evropo. Most do zedinjenja Nemčije po zamislih nemških politikov, ki so proti Adenauerju, vodi preko koeksistence v sovjetskem smislu, taka nemška politika bi pa nedvomno oslabila Zahod in spravila obrambo Zahodne Evrope v resne težave. Upajmo, da bo med Nemci končno le zmagala zdrava pamet in da bodo le uvideli v kako nesrečo so jo v preteklosti ponovno spravile take nacionalistične težnje.

Frontaška politika pot v svetovno revolucijo

Svet je z veliko pozornostjo sledil poteku XX. kongresa sovjetske komunistične partije. Eden glavnih zaključkov zborovanja je bila odpoved Stalinovega kulta in razglasitev »kolektivne odgovornosti«. Praktično to pomeni, da so sedanji sovjetski oblastniki prišli do spoznanja, da je bolj pametno, da se medsebojno prenašajo, kakor pa, da naj se naprej nadaljevali s poizkusi medsebojnega likvidiranja, kakor se je to odgajalo še po Stalinovi smrti, v slučaju Berje z namenom, da bi na ta način odstranili krizo v vodstvu.

Vzrokov za tak sporazumniški postopek je gotovo mnogo in na neobhodnih utemeljevanjih tudi ni pomanjkanja: Sedaj se sovjetska dialektika pač ne sklicuje več na Stalina, pač pa na Lenina. Trenutno imajo mnenja očeta revolucije večjo veljavo kot načela njegovega sina. Z demokracijo seveda tudi ta odločitev nima nobenega opravka: vladajoči kolektiv ni morda kak zahodni izvoljeni parlament. Kolektiv si je pristojnost vladne oblasti kar sam podelil in si jo pustil legalizirati s soglasnimi sklepi. Boljševizem je sedaj star štirideset let, in mlado pokolenje pozna revolucijo zgolj iz zgodovinskih učbenikov. Ta odklanja nepreračunljivo dinamiko posameznika in izpoveduje »kolektivno odgovornost«.

Ali pa to tudi pomeni odpoved nasilju in revoluciji? Tudi na to vprašanje so v Kremlju odgovorili. Zastopnik starejšega pokolenja, Mikojan, podpredsednik sovjetske vlade, je govoril na kongresu tudi o »možnostih mirnega korakanja v socializem«. Njegov govor je bil očitno programatičnega značaja, predvsem prekrojen tistim »zaostalim deželam«, ki se še niso usmerile v »socializem«.

Kaj pa je tov. Mikojan še povedal razen tistega, kar je »Demokracija« že poročala? Najprej je povedal, da spada med najvažnejše in najaktualnejše vprašanje, ali je potrebno socialistično revolucijo brezpogojno v vseh deželah uresničiti z oboroženo vstajo, ali pa je mogoč tudi mirni razvoj revolucije. Odgovor na to vprašanje je že zaradi tega važen — je dostavil Mikojan —, ker »ideologi in propagandisti kapitalizma« stalno prikazujejo nasilno boljševiško revolucijo kot stalno strašilo meščanstva.

S to ugotovitvijo važnosti svojih željá je tov. Mikojan nadaljeval s citatom komunističnega »cerkvenega očeta« Marxa. Ta je namreč učil, da bo oborožena vstaja sicer vedno glavna pot za uresničenje »proletarske revolucije«, da pa mirne poti, »ki tvori za delovne ljudi ugodno izjemo« ne bi smeli nikdar zamenjati. (Vprašali bi samo, zakaj naj bi bila mirna pot prav za »izropano delovno ljudstvo« izjema, saj to »ljudstvo« vendar nima kaj izgubiti!, »Proletarske revolucije« vendar trebijo izključno »kapitalisti« in ne delovnih ljudi. Tako je mislil Marx, praktični komunizem trebi vse, kar je oblastiželjnežem v napotje.)

Tov. Mikojan je v svojem pripravljenem tečaju prešel nato na obravnavanje pota v revolucijo v današnjih časih.

Enostavnega pritrdilnega oziroma odklonilnega odgovora ni izustil, ker — tako je dejal — se nobena dežela ne more razvijati, ne da bi v določenem obsegu prodrli v nje vplivi drugih dežel. Vsekakor je — po njegovem — Lenin, boljševiški cerkveni oče št. 2, predvideval, da se prehod v socializem v majhnih meščanskih deželah izvede lahko tudi po mirni poti. Komunistično geslo novejših časov je v tem poučno: če ne zgrda, pa zlepa. Tako se odkriva podkupovanje ljudi s službami, pokojninami, s frontaškimi združevanji in podobnimi snubitvami v vsej svoji goloti. Drugod tako je nadaljeval Mikojan, kjer razpolaga vladajoče meščanstvo z močnim vojaškim in policijskim aparatom, pa je naskok na oblast mogoč le z oboroženim spopadom. In je dodal: na ta spopad se mora proletariat pravočasno pripravljati....

Tako torej izgleda stvarno »sožitje«, kakor si ga zamišljajo poklicni revolucionarji v Kremlju, in take so dejansko njihove zamisli o »razorožitvi« — seveda Zahoda.

V Kremlju niso zaman izključili iz kongresa vseh tujih časnikarjev. Kljub najstrožji cenzuri pa so gornje besede, ki jih je priobčil komunistični švicarski »Vorwaerts«, poučne tudi za nas. Prav posebno sedaj, ko se bližajo volitve: Ne nasedajte komunističnim vabam! Lisica dlako menja, narave pa nikoli!

Za in proti „Euratomu“

Načrt o ustanovitvi nove evropske skupnosti za proučevanje in izkoriščanje jedrne energije, o katerem so se na nedavnem zasedanju zedinili predstavniki zahodnoevropskih držav, je vzbudil v tisku številne komentarje. Toliko se je pisalo, da je marsikdo sicer veliko brl o tem, a je vkljub temu izgubil pregled, za kaj gre in zakaj je takšna skupnost potrebna, kaj jo pospešuje in kaj jo zavira. Ne bo odveč, če na kratko ponovimo bistvene razloge.

Za »Euratom« govorijo predvsem sledeča dejstva:

1) Nobena evropska država ni tako bogata, da bi lahko zgradila tako veliko lastno atomsko industrijo, da bi bila sposobna za tvorno samostojno življenje;

2) nekatere države razpolagajo s skromnimi ležišči radioaktivnih rudnin, od katerih vsako zase ne pomeni veliko, skupno pa bi nekaj zalegla;

3) skupne investicije v atomsko industrijo in izmenjave medsebojnih izsledkov in patentov bi evropskim državam omogočile, da to panogo sorazmerno hitro razvijejo do višine, da bi lahko tekmovale z Združenimi državami in Sovjetsko zvezo;

4) Skupnost bi lahko nadzirala uporabo atomske energije in bi preprečevala, da bi jo trošili za škodljive namene.

Uspešno uresničenje načrta pa bodo ovirala sledeča dejstva:

1) Francija je — vsaj tako pravijo Nemci — politično nezanesljiva dežela. Kaj bo, če zmaga tam kakšna »ljudska fronta«?

2) Med Nemčijo in ostalimi evropskimi državami na področju jedrne energije ni popolne enakopravnosti. Zahodna Nemčija se namreč ne sme pečati z atomskimi raziskavanji vojaškega značaja. Če bi v napetih trenutkih primanjkovalo raznih surovin, bi Zahodna Nemčija sigurno bila najbolj prizadeta, ker bi imele prednost vojaške potrebe.

3) Medtem ko bi Nemci morali odstopiti »Euratomu« vsa svoja odkritja in patente, bi druge evropske države, z izgovorom, da gre za vojaške tajnosti, Nemčiji lahko marsikaj prikrile.

Videti je torej, da se čutijo najbolj prikrajšane pravzaprav Nemci, narod, katerega sodelovanje je pri novi skupnosti še posebej zaželjeno.

Verjetno je, da bodo porodne bolečine nove organizacije polagoma le odstranili. Demokracija je v svojih sklepih in odločitvah načeloma malo počasna. To pa ni zlo.

Sovjetske snubitve Skandinavije

Sovjeti se goreče trudijo okrog skandinavskih držav za svojo nordijsko »ofenzivo prijateljstva«. Norveški zunanji minister je sporočil, da je sovjetska vlada povabila v zvezi s prvomajsko vojaško parado v Moskvi tudi norveško vojaško delegacijo na sodelovanje.

Istočasno poročajo iz Osla, da so Sovjeti izrazili svojo pripravljenost za sklenitev sovjetsko-norveškega dogovora o letalskem prometu. Norveški dnevnik »Aftenposten« poroča s svoje strani, da se bodo morala pogajanja vršiti v Moskvi istočasno tudi z Dansko. Tudi letalska pogajanja, ki so v zadnjem času zaostala, bodo obnovili.

V okvir sovjetskih snubitev spada tudi sporočilo Sovjetov, da nameravа neka delegacija sovjetskih ribičev obiskati Lofote v sredi marca. Prav tako je sovjetsko poslaništvo medtem položilo globo 229.000 kron zaradi nezakonitega lova na slanike v norveških vodah. Kakor znano so pred časom norveške obalne oblasti zajele 16 ribiških ladij, ki so ribarile v norveških obalnih vodah.

Nadalje sporočajo iz Osla, da bo norveški zunanji minister Lange koncem aprila obiskal Titovo Jugoslavijo na povabilo jugoslovanske vlade.

Eisenhower ponovno kandidira

V sredo 29. februarja je radio »American Broadcasting Co.« v San Francisku sporočil, da bo predsednik Eisenhower ponovno kandidiral na prihodnjih volitvah za predsednika Združenih držav. Radijski poročevalec William Winter je zatrdil, da je ta odločitev razvidna iz vsebine pisma, ki ga je predsednik poslal republikanskim voditeljem. Po besedah Winterja naj bi predsednik poudaril v svojem pismu, da nihče na svetu ni nenadomestljiv, vendar bi bil srečen, če bi narod njegovo kandidaturo potrdil.

Winter misli, da se je za ta korak odločil potem, ko so zdravniki ugotovili, da je njegovo zdravstveno stanje boljše kakor je bilo kdajkoli.

Medtem je tudi sam predsednik Eisenhower na tiskovni konferenci in preko radia sporočil, da bo ponovno kandidiral za predsednika Združenih držav. Njegovo odločitev so republikanski Američani z navdušenjem pozdravili. Na borzi so vrednostni papirji znatno poskočili kar je očiten znak za ugodno razpoloženje gospodarskih krogov v Ameriki.

Avstrijska vojska

Avstrijci so te dni objavili, da bo njihova nova armada spomladi leta 1957 štela že 36.000 mož. To ne bo sicer nobena velika sila, toda napram sedanjemu stanju, ko štejejo avstrijske oborožene sile samo 6.000 mož, predstavlja to že precejšnje povečanje. Dosegli ga bodo delome s sprejemom novih prostovoljcev, 24.000 pa bo novincev, rekrutov, ki jih bodo naborne komisije začele novačiti že letos jeseni. Dobrih deset let brez vojaške obveznosti je torej tudi za avstrijsko moško mladino pokopanih. Čeprav nevtralna, si majhna Avstrija ne more privoščiti, da ne bi poskrbela vsaj za najnujnejše zavarovanje svojih mejá in neodvisnosti.

Jadranski ribolov

Med Jugoslavijo in Italijo so podpisali pogodbo o ribolovu. Novi sporazum daje velike prednosti srednje- in južnoitalijanskim ribičem, medtem ko so severnojadranski ribiči prikrajšani. Jugoslavija bo prejela od Italije nekaj deset miljard posojila za industrijske izdelke, ki jih bo dobavljala Italija.

Okrog Stepinca

Ob zaključku preteklega tedna je neka avstrijska poročevalska agencija razširila vest, da je kardinal Stepinac, ki živi konfiniran v vasi Krasiču na Hrvaškem, še vedno pod policijskim nadzorstvom, ki je bilo zadnje čase celo močno poostreno. Tako mora vsaka oseba, ki ga hoče obiskati, imeti posebno dovoljenje notranjega ministrstva iz Beograda, okrog župnišča pa so razpostavljene policijske straže.

V ponedeljek pa so v Beogradu te trditve zanikali. Uradna jugoslovanska agencija je vedela povedati, da kardinala Stepinca lahko obišče vsaka oseba, ki to želi. Tudi s kardinalovim zdravjem naj bi ne bilo nič posebnega, ker se mu že dolgo izmenoma boljša in slabša. V ostalem pa je bil pogoj kardinalove predčasne izpustitve (obsojen je bil na 16 let) njegova obveza, da ne bo poslabšal svojega položaja s tem, da bi prelomil policijske odredbe. Za jugoslovanske oblasti je torej popolnoma v redu, da je kardinal konfiniran in da je pod policijskim nadzorstvom, ki ga ne zanikajo.

Sovjetska trgovina s sužnji

Svobodni svet še vedno ne ve vsega o usodi sužnjev v sovjetskih koncentracijskih taboriščih. V zadnjem času so povzročila splošno ogorčenje zlasti poročila o sovjetskem trgovanju s prisilnimi delavci, o čemer objavlja podrobnosti pravkar izšla Jakovljeva knjiga »Koncentracijska taborišča v Sovjetski zvezi«, ki jo je izdal monakovski »Inštitut za raziskovanje zgodovine in kulture Sovjetske zveze«.

Po podatkih te knjige sta sklenili Sovjetska zveza in »Mongolska ljudska republika«, za katere sprejem med ZN se Sovjeti zavzemajo, pogodbo, po kateri se je Sovjetska zveza obvezala dobaviti jetnike iz koncentracijskih taborišč za delo v Mongoliji. Ta pa se je obvezala, da plača za vsakega poslanega jetnika 60 do 120 zlatih rubljev, kakor je pač jetnikova tehnična sposobnost. Leta 1952 so Sovjeti prodali Mongoliji 60.000 jetnikov, v naslednjih letih pa nekaj manj.

Med prodanimi sužnji je tudi več tujcev, tako Poljakov, Spancev, Grkov in Nemcev. Uprava v mongolskih taboriščih je mešana rusko - mongolska. Iz kupljenih prisilnih delavcev skušajo Mongolci iztisniti čim večjo delovno storilnost. Ti delovni sužnji delajo dnevno 12 ur, pri vsakem vremenu. Pri gradnji železnic morajo delati tudi pri temperaturi 40 stopinj pod ničlo. Za najmanjše prekrške kaznujejo jetnike z bičem. Sploh je vse ravnanje z ruskimi sužnji surovo in brezobzirno. Tisti, ki jih kaznujejo, dobijo toplo hrano le enkrat na tri dni. Jetniki stanujejo v barakah, v katerih pozimi ni nikoli večja temperatura kot 5 stopinj nad ničlo. Mezda teh sužnjev v Mongoliji znaša le 40 odstotkov plače, ki jo dobi sovjetski prisilni delavec v sovjetskih taboriščih. Pa tudi ta mezda je le v taboriščnih bonih.

Hrana jetnikov je sledeča: ob petih zjutraj dobijo kašo, opoldne juho, zvečer ob šestih juho, ovseno kašo, skodelico čaja. Poleg tega imajo na dan 800 gramov kruha, 25 gramov sladkorja in 65 gramov mesa.

Da imajo sovjetski sužnji brezupno življenje, ni treba posebej omenjati. Zato so na dnevnem redu samomori in namerna pohabljenja samega sebe. Razmere živo spominjajo na življenje v sibirskih kaznilnicah pred 100 leti, ki jih je opisal Dostojevski v svojih »Zapiskih iz mrtvega doma«.

Ko je leta 1954 zvedela komunistična Kitajska za to pogodbo, je tudi ona predložila prijateljski sovjetski vladi, naj da Kitajski na razpolago 15.000 ruskih specialistov iz koncentracijskih taborišč pod enakimi pogoji. Domnevajo, da so se tudi ta pogajanja pozitivno zaključila.

Mladinski literarni natečaj

Slovenska prosvetna matica razpisuje velikonočni nagradni literarni natečaj. Trije najboljši prispevki — novela, črtica ali pesem — ki naj ne obsega vsak več kot ene kolone »Demokracije«, bodo nagrajeni in objavljeni v velikonočni številki. Prva nagrada 3.000 lir, druga 2.000 in tretja 1.000 lir ter pet priznavalnih nagrad v obliki knjižnega daru. Oceno prispevanih del bo izvršila posebna žirija.

Prispevke v zaprti kuverti poslati na naslov: *Slovenska prosvetna matica — Trst - ulica Machiavelli 22-II* najkasneje do 20. marca t. l.

VESTI z GORIŠKEGA

Že zopet snujejo skupno fronto

Te dni so zborovali goriški komunisti kominformovci in iznesli misel, da bi v treh slovenskih občinah morali prihodnje upravne volitve, ki se bodo vršile zadnjo nedeljo meseca maja ali pa prvo nedeljo v juniju, predložili listo socialistične enotnosti. Ta lista socialistične enotnosti bi namreč predstavljala naše frontaše titovce, ki so lani pristopili k neodvisnim italijanskim socialistom, potem slovenske socialiste Nennijevega kova, katerih predsednik je g. Karol Černic iz Doberdoba, in zdaj še komuniste kominformovce.

Značilno je le dejstvo, da so s to mislijo, ki je verjetno že sklep, prišli na dan prav komunisti kominformovci. To pa, menimo, da le zato, ker se naši frontaši bojijo obsodbe s strani slovenske javnosti! Ali pa je ta ukaz s strani jugoslovanske komunistične partije prišel preko Togliattijevih komunistov kominformovcev. Pravzaprav bi ta naziv »kominformovci« kot ločilo od naziva »titovec« sedaj že lahko opustili, ker so se ruski boljševiki in Tito že pobotali in zopet znašli v idiličnem komunističnem objemu.

Treba je torej postati odločno budni na vasi in preprečiti komunistične nakane gori navedenih naših nasprotnikov, ki bi zopet radi naše ljudi ulovili v rdečo mrežo! Sovražniki našega svobodnega kmeta in delavca, naše narodne zavednosti in naših teženj in zahtev po enakopravnosti v republiki Italiji so že zopet na delu. Radi bi nas potujčili na rdeč način, hkrati pa socialno in gospodarsko škodili tako našim kmetom, kakor našim delavcem. Na kongresu Zveze komunistov v Novi Gorici je okrajni sekretar Remškar ostro obsodil nacionalno zavest komunistov in ljudstva, hkrati pa tudi drobno lastnino naših kmetov. Slovenski kominformisti pa že od nekdaj pošiljajo svoje otroke le v italijanske šole kot dokaz, da jim je materin jezik deseta briga in da slovensko šolo prezirajo. Take elemente, bodisi Togliattijeve komuniste, bodisi Nennijeve socialiste in bodisi neodvisne socialiste okoli goriške »Soče« in »Primorskega dnevnika« je treba z vso odločnostjo pomesti iz naših vasi.

Dokler bodo naši frontaši brenkali na nevarno struno tujega socializma odnosno narodnega ali mednarodnega komunizma, dotlej jih bomo smatrali za protinarodne elemente, koristim našega kmeta in delavstva nevarne in škodljive.

Vse kaže, da gre za načrtno zbliževanje in združevanje vseh levičarskih sil, ki narodno zavest pri našem človeku pod pretvezo mednarodne solidarnosti zasmehujejo in ubijajo.

Zato je naloga vseh zavednih Slovencev, v prvi vrsti demokratov, da vse te nakane preprečimo z odločnim nastopom v obrambo koristi naših vasi in naše splošne nacionalne stvari!

V obrambo pa je treba stopiti takoj, če nočemo, da nam zle sile polovijo v rdečo mrežo kake nepripravljene in nepoučene brate in sestre, ki jim proti lastnim koristim utegnejo nasesti in postati narodni odpadniki.

Nismo proti socialnemu napredku kmeta in delavca, nasprotno, stojimo trdno na stališču, da morata prvi in drugi biti deležna vse pozornosti in skrbi s strani vlade in zakonodajnih organov sploh, da se njiju položaj dvigne in izboljša; predvsem pa, da ostaneta ali postaneta svobodna v gospodarskem in političnem oziru.

Praksa kaže, da so komunisti, povsod kjer so prišli na oblast, najprvo odpravili samostojnost kmetov, katerim so pobrali zemljo in jih skupaj z delavci kratko in malo podržavili kot kako navadno blago. Oropali pa so jih tudi vseh državljanskih in sploh človečanskih pravic!

Socialne pridobitve pa je moči doseči tudi evolutivno, nikoli ne nasilno brez velikanskih naporov in človeških žrtev. Kapitalistični napredujejo evolutivno bolj kot komunistični nasilno!

To so argumenti, ki jih je treba vcepiti našim ljudem v glavo, da ne propademo nacionalno, gospodarsko in politično!

Seja občinskega sveta
V DOBERDOBU

Na zadnji seji doberdobskega občinskega sveta je ta vzel na znanje županovo sporočilo, da je županstvo razdelilo domačim kmetovalcem znatno količino strupa vrste »Castrix« za boj proti poljskim škodljivcem, ki se kljub ostremu mrazu še vedno pojavljajo.

Na seji so razpravljali tudi o stroških za javno razsvetljavo v Vižintinih, v Jamljah in v Doberdobu samem ter jih odobrili. Za pozadevno napravo v Vižintinih je občina dala v najem primerno parcelo.

Odobrili so in sprejeli tudi odlok goriške Finančne intendance za likvidacijo in izplačilo vojne odškodnine občini ter priznali 10.000 lir mesečne nagrade županu. Najemnina za župnišče v Vižintinih ostane tudi za novega duhovnika nespremenjena.

Seja odbora kmetske blagajne

Predpreteklo sredo 22. februarja je imel svojo sejo sovodenjski odbor kmetske zavarovalne blagajne in odobril nagrade zdravniku in tajniku za tekoče leto 1956. Odborniki pa so si bili tudi vsi edini, da se v kratkem skliče sestanek vseh družinskih glavarjev, članov kmetske blagajne. Na sestanek pride namreč tudi neki poverjeni odbornik deželnega odbora kmetskih blagajn, ki bi pojasnil, kako naj vsak zavarovanec v slučaju bolezni ravna, da bo deležen pomoči te ustanove.

Odbor je odobril tudi pogodbo z novo babico, namreč z gospo Celestino Gregorin iz Zdravščine. Obžalujemo, da se nobena domačinka ne odloči, da bi se za tak poklic izurila, hkrati pa tudi za bolničarko, saj jo zelo potrebujemo, zlasti za vbrizgavanje injekcij, ko se današnji ljudje zdravijo večinoma le na ta način.

Opozorilo beguncem iz Jugoslavije

Določeni krog oseb nas je obvestil, da imajo jugoslovanski državljani, begunci, možnost prejema odškodnine za škodo, ki so jim jo med vojno povzročile nemške okupacijske sile.

V ta namen pa je potrebna natančna prijava škode z opisom okolnosti ter z navedbo višine utrpele škode po tedanji ceni.

V prijavi je treba navesti še posebne podatke oškodovanca, njegovo takratno n sedanje bivališče ter kraj in datum nastale škode. Po možnosti navesti tudi povzročitelja škode in priložiti morebitne dokazilne listine.

Begunci z ozemlja Julijske krajine, katero je bilo odstopljeno Jugoslaviji, ki niso optirali za oharnitev italijanskega državljanstva, odnosno, ki jim je opcija bila zavrnjena naj tudi, če hočejo, prijavijo škodo, ki so jo utrpeli od strani nemških okupacijskih sil.

Prijavo je sestaviti v slovenščini ali pa tudi v nemščini.

Prijave sprejema brezplačno pisarna dr. Avgusta Sfiligoja v Gorici, ul. Garibaldi 9, kjer zrizadeti lahko dobijo pojasnila.

IZ SOVODENJ

Petdesetletnica poroke

V nedeljo 26. februarja sta praznovala petdesetletnico svoje poroke domačina Franc Uršič, ki je po poklicu kamnosek, in žena Marija Santel, po domače Marija Strangerca.

Jubilejno mašo sta naročila v Gabrijah, kjer sta se perd petdesetimi leti bila poročila. Nevesta je namreč bila doma iz Rubij in njeni starši so imeli v zakup mostnino, to je pobirali so prehodnino čez most na Vipavi, ki je bil last barona Bianchija, ves čas, dokler mu ga ni goriški deželni odbor plačal. Odtod nosi gospa Marija domači vzdevek Strangerca.

Jubilantoma iskreno čestitamo vsi vaščani ob tem lepem in redkem dogodku ter jima želimo še mnogo let skupnega življenja v miru in zadovoljstvu.

Smrt slovenskega rudarja
RAJBELJ

V ponedeljek 30. februarja, ko smo šli delavci druge izmene na delo (od 14. do 22. ure), nas je bridko presunila vest, ki je krožila po vasi, da so podzemeljski skladi zahtevali novo žrtev; tokrat našega pri vseh tako priljubljenega rojaka Maksimilijana Mlekuža iz Koritnice pri Bovcu. Maks Ruščov smo ga po domače klicali.

Postal je žrtev svojega poklica. Bil je tesarski mojster v rudniku; zelo previden in izkušen rudar. Ko sem začel tu delati leta 1924, sem ga že našel v rudniku. Na zanj usodni dan je bil zaposlen v jami sv. Sebastjana, kjer je nadziral strop in stene v rovu, kjer so drugi rudarji nakladali rudo. Malo pred poldne pa se je sprožila velikanska masa kamenja od stene v rovu in pokopala ubogega Maksa. Prišlo je tako nenadoma in nepričakovano, da se plazu ni mogel umakniti.

Vsi tukajšnji Slovenci, posebno pa oni iz sosednje matične države, ki so tu zaposleni, se bomo s hvaležnostjo spominjali, kako so italijanske oblasti velikodušno in brez pridržkov poskrbele za dostojen pogreb pokojniku. Tudi uprava rudnika je storila vse, kar je mogla, prav tako g. župnik Tomasini in tukajšnji delavski kaplan. Pokojnika so prepeljali domov preko Predila. Ker pa je tiste dni bil prelaz neprehoden zaradi snega, je uprava rudnika dala očistiti pot do državne meje, da je mogel avto z zemskimi ostanki pokojnikovimi čez.

Pokojni Maks ni padel kot nova žrtev kapitalizma, kot so nekje zapisali, temveč je padel kot žrtev svojega poklica, kot vojak na fronti ali mornar na morju. Maks je služil pod zemljo svoj vsakdanji kruh kot mi vsi. To je naš poklic, tam je naše mesto. In zavedamo se, da tudi mi lahko pademo, kot vojaki ali mornarji.

Lep je bil pogreb pokojnega našega tovariša. Toda med venci je, žal, manjkal eden, venec njegovih rojakov Slovencev. Tu smo tako zapuščeni od vseh, brez iniciative v takih primerih, tako sami zase in neorganizirani.

Dragemu Maksu kličemo vsi rudarji iz Rajblja: »Naj Ti bo lahka domača zemljica bovška in nad zvezdami na svidenje!«

C. T.

Med kladivom in nakovalom

(Nadaljevanje s 1. strani)

Italijanske oblasti dosledno odklanjajo vse opcije oseb, ki so po narodnosti Slovenci, čeprav jim je drugi in poslovni občevalni jezik italijanščina. V večini primerov gre poleg tega za opcije, ki jih je Jugoslavija brez nadaljnjega priznala ter je dotičnika že črtala iz seznama svojih državljanov.

Ko je bil v »Gazzetti Ufficiale« dne 30. januarja objavljen zakon o vpisu opcijskih odlokov tujih držav v matične knjige, so najbolj črna pričakovanja postala resnica: ne samo, da je zakon dosledno zgrajen na doslej prikazanem gledanju, za dodatek določa še: 1) da takšni odklonjeni optanti ne morejo kasneje nikdar pridobiti italijanskega državljanstva po določilih, ki jih zakon iz leta 1912 predvideva za nekdanje italijanske državljane, in 2) dopušča v vsakem času možnost tožbe zoper morebitno že pridobljeno državljanstvo. Za to tožbo je treba pri odlokih, ki so vpisani v matično knjigo po 27. januarju 1956 imeti ministrsko privoljenje. Za odloke, ki so bili vpisani pred tem datumom, torej po določilih, veljavnih pred novim zakonom, pa sme s takšno tožbo nastopiti vsakdo, ki ima od tega korist.

Z drugimi besedami: tudi optanti, katerih opcije so bile li bodo sprejete, ne bodo mogli biti nikdar gotovi, da jim pridobljeno državljanstvo ostane. Če bo oblast, kakšen konkurent ali zavistnež tudi čez 19 let odkril, da niso izpopolnjevali pogojev po členu 19. mirovne pogodbe z Italijo, bo lahko sprožil postopek, s katerim bodo iz polnopravnih državljanov naenkrat vrženi med apolide. Da ta sorazmerna brezpravnost ni časovno omejena na razumen rok, je še posebno obsojanja vredno, in čudno je, kako je parlament takšen zakon sploh potrdil.

Tako se odraža položaj med kladivom in nakovalom pri optantih. Ne gremo tako daleč, da bi trdili, kot pravijo to nekateri, da je optante doletela ista usoda kot begunce, ki se jih danes s silo vrača režimu, s katerim ne soglašajo in pod katerim ne uživajo z italijansko ustavo zajamčenih demokratičnih pravic. Prav tako ne soglašamo s tistimi, ki mečejo vso krivdo samo na italijanske nacionalistične šoviniste. Če ima namreč kdo dolžnost braniti koristi slovenskega življa, potem je to pač predvsem matična država. In tu moramo še enkrat podčrtati, da se je ta sama odrekla z mirovno pogodbo priznani pravici, da bi njena odločitev bila za opcije edino meritorna. Naj so njeni predstavniki to zagrešili po nerodnosti ali namerno, pri vsem nastaja kaj neprijeten vtis, da si je sedanji jugoslovanski režim pač skušal ohraniti oblast nad tem, kar je po krvi, pa čeprav ne po volji in srcu njegovo, z italijanske strani pa mu je bilo še več kot ugodno.

Tisti, katere se mečka in drobi, so zopet — zamejski Slovenci. Vsekakor postopek, za katerega se more reči, da ni dalekoviden, še manj pa lep niti za eno, niti za drugo stran. Obenem je to morda edinstven primer, da se z merodajnimi dogovori oficialno ustvarja — apolide. To je nesmisel, ki ne sme obstati. Treba ga je odpraviti, kakor je to za podobne primere rekel v svojem nedavnem uvodniku v turinski »La Stampa« tudi nekdanji politični svetovalec pri ZVU Diego de Castro. Spada pa to vprašanje v jugoslovansko - italijansko pristojnost, kjer tvori s kopico drugih političnih problemov, ki se nabrali od londonskega sporazuma sem, kompleks, katerega je treba rešiti, če se noče, da postane življenje na Tržaškem in Goriškem za mnoge Slovence pregrenko ali celo nemogoče.

* * *

Večina slovenskega ljudstva v matični državi odklanja komunizem

Po poročilu s kongresa komunistov v Novi Gorici smo čitali še poročilo o poteku kongresa komunistov koprskega okraja, ki se je vršil 22. februarja v Portorožu in na katerem je poročilo prebral sekretar začasnega komiteja, Albert Jakopič - Kajtimir.

Bolna fantazija ..

Uvodoma je komunist Albert Jakopič skočil na najvišjo točko fantazije, ko je ugotovil, da *»napredne sile v svetu — in samo v te veruje človeštvo! — ocenjujejo stalno razširjenje in poglabljanje jugoslovanske socialistične demokracije tako ugodno, da moramo predvsem v tem iskati vzrokov za ta naš veliki ugled v svetu.«*

Ta bolna fantastična megalomanija, o kateri so nekateri mislili, da je privilegij le maršala komunistov Tita, je torej že zajela tudi nižje vrste rdečih hierarhov in jih okužila.

Titov komunistični režim trosi namreč ogromne vsote denarja za klicanje raznih levičarsko usmerjenih tujcev v Jugoslavijo, kjer jim razkazujejo vse mogoče načrte in uspehe socializma na papirju. Pa demokratične ustavne predpise, delavske socialistične kolektive. Sploh vse, kar si človek more o socializmu lepega in dobrega misliti in želeti.

Tujci so seveda gostje manjše vrste umskih zmožnosti, kajti veliki predstavniki demokratičnega človečansko usmerjenega socializma ne gredo zlepa na Tito-komunistične limanice!

Zato so seveda Titovi gostje nižje vrste, dobro postreženi po gostijah, skušajo oddolžiti s tem, da prikimajo vsakemu Titovemu socialističnemu načrtu in uspehu . . . na papirju!

Potem pa se maršal komunistov Tito, poda vsako leto na obisk v razne kapitalistične države na Daljni vzhod, v Indijo in Koromandijo ali pa celo k cesarjem v Abesinijo in tako dalje. Tam malo kaj vedo o zločinih komunizma v Jugoslaviji ter o vladanju komunizma z zatiranjem državljanov in teptanjem vseh osnovnih državljanskih in sploh človečanskih pravic. Vrh tega jim Tito podari po kako dragoceno ladjico, pa se mu poklonijo in njegov socializem pohvalijo. Kaj njim mar za trpeče jugoslovansko ljudstvo, glavno je, da niso oni sami deležni takega socializma!...

... in gola stvarnost

Ko je komunist Jakopič s take višine ugotavljal ves sijajni polet Titovega komunističnega socializma in občudoval njegov blesk kot zvezdo vodnico vsega človeštva, se je naenkrat znašel pred živim dejstvom žalostne stvarnosti doma, na tleh domovine. Obupano je ugotovil: *»Škoda je samo v tem, da se mnogi naši komunisti ne zavedajo tega, kar so dobro razumeli glede razvoja naših socialističnih odnosov na gospodarski osnovi že premnogi tuji ugledni opazovalci. Če bi namreč tudi vsi naši komunisti v vsakem našem novem zakonu, uredbi ali ukrepu videli in razumeli tisto rdečo nit, ki neprestano vodi k čim popolnejšemu družbenemu upravljanju vseh naših javnih stvari in k soodločanju slednjega našega državljana, to se pravi k dejanski oblasti najširših delovnih množic, tedaj bi menda verjeli, da si pri nas prav te delovne množice res že same režejo kruh....«*

Razlika je torej Titov komunistični komunizem gledati in motriti kot tuj, z vsem dobrim postrežen gost ali pa kot državljan, član jugoslovanske socialistične skupnosti, kjer komunisti ukazujejo, ljudstvo pa mora samo ubogati in seveda tudi trpeti!

Socializem, to je Titov komunizem, utegne biti na papirju res lep in dober. Težkoče nastanejo pri izvajanju, kajti komunisti se dela ne lotijo in radi samo drugim ukazujejo. Oni so lepo oblečeni, dobro rejeni in s svojo lastno hišo. Ljudstvo pa naj si reže tisto suho skorjo kruha, ki ji idealistično pravijo »socializem«.

Jakopičeva smela trditev, da si jugoslovansko delovno ljudstvo samo reže kruh, je pravi zasmeh vsakodnevnega trpljenja zaradi pomanjkanja, ki ga to ubogo ljudstvo občuti!

Se sami komunisti ne verjamejo v Titov socializem-komunizem. To jasno izhaja iz samega Jakopičevega poročila. Če stavimo ta referat v zvezo z Remškarjevim referatom v Novi Gorici, o katerem smo poročali pretekli teden, potem vidimo, da so komunistične vrste precej redke in na vsak način prav malo ali nič navdušene za gradnjo Titovega komunizma-socializma!

Delavec želi biti za svoje delo plačan, kmet pa tudi!

Delavec in kmet sta pridna in marljiva, kadar vesta, da sta svobodna in gotova zaslužka! Zadruge, kot si jih Tito misli in ustvarja, niso svobodne zadruge delovnih ljudi, ampak prisilne delavnice po komunističnem ustroju z videzom svobode, ki pa se dejanski sprevrže v državno zadrugo pod komunističnim vodstvom.

„Svobode" vodijo komunisti

Nato je tovariš Jakopič prešel k vzpodbujanju komunistov k večjemu družbenemu udejstvovanju in k čutu globoke odgovornosti.

»Zato je boj za ideološko izgradnjo in socialistično usmerjenost — je dejal — *ena izmed osnovnih nalog v organizacijah Zveze komunistov na vseh področjih družbenega udejstvovanja. Nedvomno je v kompleksu nalog, ki jih imamo pred nami, to področje eno najvažnejših pa tudi najtežavnejših. Najtežavnejše je po eni strani zato, ker bo zahtevalo dokaj neumornega in do skrajnosti potrpežljivega dela, po drugi strani pa zato, ker čutimo na vseh področjih dejavnosti naših komunistov pomanjkanje orientacije v tej smeri. Predvsem pa manjka tiste globoke odgovornosti za ves nadaljnji razvoj socialistične miselnosti in odnosov. Vzemi za primer naše Svobode! Vodijo jih komunisti. Pa ne vem, če je katera — in to so delavska izobraževalna društva — posvetila prednost političnemu in strokovnemu izobraževanju našega delavstva.«*

Iz tega sledi, da se zelo motijo tisti naivneži, sopotniki komunistov, ki menijo, da so »Svobode« prava zgolj kulturno izobraževalna društva in ne komunistična politična šola!

Seveda dovolijo, odnosno trenutno trpijo komunisti tudi to, da se ta društva bavijo tudi s petjem in gledališkimi predstavami ter z leposlovnimi predavanji, to pa samo zato, ker pač vedo, da bi se v »Svobode« nihče ne vpisal, če bi javnost vedela, da gre za središča propagande komunistične šole. Najlepši dokaz, da jugoslovansko ljudstvo ne misli komunistično, je prav pritožba tovariša Jakopiča proti neizgrajenosti in spečnosti celo velikega števila komunistov samih!

Da bi preprečili, kot so preprečili, pravzaprav prepovedali ustanavljanje svobodnih izobraževalnih društev, ki so od nekdaj bila pri Slovencih v navadi, so si komunisti izmislili ustanovitev »Svobode«

(Konec na 3. strani)

GOSPODARSTVO

Po več tednih hudega mraza bomo sedaj ob nastopajočih dneh imeli dela čez glavo na polju. Zato si moramo vse potrebno delo načrtno razporediti, da tako opravimo najprej najnujnejše.

NA POLJU: ako nismo še očistili sadnega drevja, moramo to sedaj takoj opraviti, preden začne drevje brsteti. Ko smo drevje tako pripravili, ga poškropimo. Skropili bomo proti glivičnim boleznim (kodra, grintavost, rja itd.) ter živalskim škodljivcem (razne ščitaste uši, cvetoderi in še drugi).

BRESKVE bomo škropili z 2-odstotno brozgo modre galice in apna. Tej brozgi dodamo še 3 - 5 odstotkov »Miscodrina« ali kakega podobnega sredstva, ki se lahko meša z modro galico. Ta sredstva so naprodaj v kmetijskih konzorcijih kjer dajo tudi potrebna pojasnila. Opozoriti moramo, da se mora vprašati, katero sredstvo se lahko meša z modro galico. Na pr. »Neodendrin«, ki učinkuje proti raznim živalskim škodljivcem, kakor »Miscondrin«, se ne sme mešati z modro galico. Raba sredstev, ki se lahko mešajo z modro galico, je zato priporočljiva, ker s tem prihranimo polovico dela. Škropljenje nam bo temeljito, ker le tako uničimo vse klice glivičnih bolezni in vso zalego živalskih škodljivcev.

ČESPLJE, ČESNJE in MARELICE škropimo z enakimi sredstvi kakor breskve.

JABLANE in HRUSKE: v glavnem bomo škropili proti grintavosti in jajčičim zalegam raznih uši. Svetovali bi v ta namen rabo »Ibertox-a« ali »Oleofox-a 20«. Dobijo se v kmetijskih konzorcijih, kjer dajo tudi potrebna navodila. Škropljenje mora biti seveda temeljito, tako da poškropimo vse popje, ker le na ta način uničimo vse bolezni in zalege. Po končanem škropljenju moramo škropilnice oprati z vročo vodo ker škropivo razjé gumijaste dele.

NA NJIVI: pripraviti moramo vse potrebno za saditev krompirja. To je globoko preorati zemljo ter obilno pognojiti z dobrim hlevskim gnojem. Gnoju dodamo 30 - 50 kg superfosfata na 1.000 kv. metrov. Če pa bomo krompir sadili v zemljo, ki je bila prejšnje leto dobro pognojena s hlevskim gnojem, bomo gnojili samo z umetnim gnojilom, to je 50 - 60 kg superfosfata, 30 - 40 kg dušičnega gnojila ter 30 - 40 kg kalijevega gnojila na 1.000 kv metrov. Sadili bomo po možnosti le cele gomolje srednje velikosti. Če pa gomolje moramo rezati, jih prerežemo le na dva kosa, in vicer le v dolžino in ne v širino, kar le na ta način porazdelimo enakomerno rodna očesa.

Občni zbor živinorejcev

V nedeljo 26. februarja se je vršil občni zbor društva zavarovancev goveje živine. Odobrili so nagrade ogledniku živine, blagajniku in tajniku društva in izvolili nove cenilce za tekoče leto 1956.

Iz Jugoslovanskih Brd

Pred kratkim je v bolnišnici umrl širom Goriške znani lovec in dovtipnež Juša Anton. Podlegel je pljučnici, kot posledica zanemarjene influence. Prepeljali so ga na domače pokopališče v Biljano, kjer počiva poleg žene Obljubek Milke in dveh sinčkov.

Vedno poln humorja in zabavnih dovtipov je bil povsod zaželen družabnik. Znal pa je s svojim humorjem žigosati tudi razne vsiljene režime na tak način, da mu vendar nikdo ni mogel česa očitati. Ob pogrebu v Biljani so mu briški lovci izkazali zadnji lovski pozdrav s tem, da so izstrelili salvo iz lovskih pušk. — Naj mu bo lahka domača zemlja.

* * *

Na Dobrovem je v zadnjem času umrl Simčič Anton, po domače »Drajču«. Imel je obširno posestvo in je mnogo let bil tudi cerkveni ključar župne cerkve v Biljani. Dosegel je nad 80 let starosti. Zapušča ženo, 3 sinove in 3 hčerke.

* * *

V Medani pa je pred kratkim umrl 89-letni Simčič Andrej, po domače »Ščipkov«. Bil je umen kmetovalec ter je vedno rad čital časopise in knjige ter je kot starosta, rekli bi, briških kmetov, rad pripovedoval razna doživetja treh vladavin. Iz njegove družine izhaja č. g. Oskar Simčič, ki je njegov vnuk.

Vsem preostalim pokojnih naša sočustvovanja, rajnkim pa mir v domači zemlji.

Roditeljski sestanek

Ravnateljstvo Nižje srednje šole v Gorici želi spomniti, da bo naslednji roditeljski sestanek v nedeljo 4. marca ob 10. uri na šoli, kakor je bilo soglasno sklenjeno.

DAROVI: Naš zvesti čitatelj in politični prijatelj g. C. je daroval 500 lir z namenom, da zberemo zadosten sklad za nakup novih, večjih črk za tisk. — Posnemajte ga!

Gospod K. C. je daroval 500 lir za tiskovni sklad lista.

Darovalcema prav lepa hvala!

DROGERIJA
DOBRO BLAGO NAJNIŽJE CENE
ANTON PODGORNIK
GORICA - Trg. De Amicis 12, na Kornu - Tel. 3009

Kralj rulete je našel nevesto

Grace Kelly je ena izmed redkih slovitih izgralk današnjega sveta. Poleg tega je še dolarska milijonarka, nadarjena, lepa in poželjiva ženska. Pred kratkim se je zaročila z Rajnerjem III., vladarjem najmanjše kneževine na svetu — Monaco, ki je še bolj znana po svoji prestolnici Montecarlo. Kdo pa je ta zadnji vladajoči evropski suveren, ki še vlada po zakonih absolutizma?

Montecarlski prebivalci so se izredno navdušili nad novico, da se bo njihov knez Rajner III. iz stare dinastije Grimaldijev poročil z igralko in milijonarjevo hčerko iz Philadelphije, Grace Kellyevo. Med montecarlskimi meščani, ki jih je okrog 23.000, je pravih državljanov kneževine komaj 2.500. Navdušenje teh državljanov pa nima sentimentalnih nagibov, pač pa so te goročnosti za kneževo poroko hudo prakteičnega značaja.

Državna pogodba, ki jo je miniaturna kneževina ob svojem času sklenila z Napoleonom III., je zajamčila državici neodvisnost samo toliko časa, dokler bo še direktni potomec iz rodu Grimaldi vladal državici, ki meri vsega 149 hektarjev. Knez Rajner, ki ima 33 let, je zadnji posestnik 660 let starega prestola v prastari genovski trdnjavi morskih roparjev Montecarlo. Ce bi se mu danes ali jutri pripetilo kaj človeškega, potem bi Francija zastopila avtomatično kot dedinja kneževine in si ozemlje priključila. Prav tega pa se boji kopica montecarlskih državljanov, ki vse do danes ne plačuje nobenih davkov in njihovih sinov nihče ne kliče pod orožje.

Pred letom dni se je namreč njihov vladar po nesrečni ljubezni do francoske filmske igralke Gizele Pascalove popolnoma odtegnil javnemu življenju. Gizela je bila več let vladarjeva prijateljica, montecarlski veljaki pa so poroko preprečili, kar je vladarja pognalo v samoto.

Rod morskih roparjev

Rod Rajnerja III. izvira v direktni liniji iz genovske plemenitaške rodbine Grimaldi, ki je bila že v XII. stoletju znana kot vodilni sloj med Genovežani. Ti Grimaldiji so bili veletrgovci. Kasneje, ko sta si Genova in Benetke stopili v lase zaradi trgovskih monopolov v Sredozemlju, pa so postali oblastni morski roparji, ki so ljubosumno stražili, da jim ni križala morske poti nobena tuja ladja, ki ne bi plačala zahtevanih pristojbin.

Neka veja te družine je ustanovila skalnato obmorsko trdnjavo Monaco. Pod Savojci jim je uspelo spremeniti majhno ozemlje v kneževino. Za svojo neodvisnost se imajo Grimaldi zahvaliti starim Savojcem, ki so zaradi neprestanih notranjih in zunanjih sporov močno oslabeli. Ko je bila v prejšnjem stoletju utemeljena kraljevina Italija, so med Italijo in Francijo nastali mnogi premiki državne meje. Pa tudi pri tem so vladajoči Grimaldiji sijajno prestali zgodovinsko preizkušnjo. Niso si zgolj ohranili državno vrhovnost, pač pa so si z državno pogodbo z Napoleonom III. zagotovili tudi še osebno vrhovnost s tem, da so obstoj male kneževine povezali naravnost s svojim lastnim rodom.

Morda prav zaradi te povezanosti mala kneževina v vsej svoji zgodovini ni doživela nobene revolucije, čeprav znaša število novih državljanov, ki niso oproščeni davkov, nad 20.000 Francozov, Italijanov Svicarjev in drugih, polnopravnih državljanov pa je komaj ena desetina. Revolucija, ki bi pognala vladarja in izklicala republiko, bi napravila samomor. Francija bi po vsej pravici ozemlje priključila svojemu departementu Alpes Maritime.

»Sramotna kronika«

Grimaldi pa niso čistokrvni rod, in meščanska Grace Kelly ne bo prva vsiljenka knežjega rodu. Rajnerjev ded Louis, ki je vladal od l. 1922 do 1949, je vzdrževal ljubezensko razmerje do lepe perice Juliette Louvet. Iz tega razmerja se je rodila ob začetku tega stoletja mala Charlotta. Na zahtevo očeta je Louis dekletce pohčeril. Ko je Charlotta dorasla, se je poročila, »stanu primerno«, s francoskim grofom de Polignac. Imela je dva otroka: Rajnerja in Antoinetto. Končno pa je zbežala s svojim zdravnikom dr. Dalmano.

Rajnerja so vzgajali v Svici. Vseučilišče pa je pohajal v Montpellier-u. Ko je izbruhnila druga svetovna vojna in so Nemci vdrli v Francijo ter tudi v Monaco, je knez stopil k odporniškemu gibanju in se udeleževal aktivno sabotažnih dejanj proti okupatorju. Kasneje se je pridružil francoski osvobodilni armadi, se boril kot polkovnik na Alzaškem in dospel kot zasedbeni častnik v Berlin. Na prestolu kneževine pa je še vedno sedel Rajnerjev ded Louis II., Rajnerjeva sestra pa je z meščansko poroko izgubila vse pravice na nasledstvo.

Take razmere so vladale, ko je umrl Louis II. l. 1949. Rajner je zasedel prestol kot zadnji »kralj rulete«, kakor imenujejo po sloviti igralnici rod Grimaldijev. Mladi knez se je zaljubil v Gizelo Pascal. Hotel jo je poročiti, ali temu se je uprl kronski svet, ki je upravitelj dediščine Grimaldijev. To je bila tvegana odločitev. Če bi Rajner odstopil in sledil vzgledu Windsorja bi samostojnost kneževine ugasnila. Štiri leta je trajal spor med vladarjem in kronskim svetom. Koncem leta 1953 pa se je končno Rajner vdal.

Nekaj podjetnih in bogatih Američank je zaman trkalo na vrata knežjega dvora. Nekega aprilskega dne lani pa mu je njegov ameriški spovednik predstavil igralko Grace Kelly, ki je bila takrat na filmskem festivalu v Franciji. Menda sta se oba že ob prvem srečanju dobro razumela. Že kmalu zatem, 6. maja je Rajner zvezdo iz Hollywooda sprejel na svojem gradu.

Medtem so se finance kneževine približale popolnemu polomu. Zaradi težkih dolarskih milijonov in zaradi nadaljnjega obstoja kneževine je veselje državljanov kneževine nad skorajšnjo poroko kneza Rajnerja pač razumljivo.

Nekaj novih rekordov

V gledališču Palladium v San Franciscu je mojster Angel Baeru pred občinstvom pojedel dva kilograma slanikov, pri tem pa ni popil niti požirka vode. Poleg tega je kot povečerek pojedel še petdeset gramov človeških las.

V Buenos Airesu je Nemec Karel Schneider dosegel svetovni rekord in z zaprtimi očmi skočil 1.72 m visoko. Očesno prevezo so nadzirali gledalci sami.

V Atenah je krojač Argeopulos izdelal obleko za svojega odjemalca iz 64 različnih blag in v 64 različnih barvah.

Slovaška kmetica Ljudmila Krasnik iz Košic nosi kite, dolge 1.76 m. Sama je visoka 1.61 m. Tako lahko s svojimi lasmi pometa.

Skandinavski slikar Herman Martinsen naslika v 55 minutah oljnato sliko pokrajine, tihožitja ali portret »po naravi«. Štirideset minut pa potrebuje za kopijo razglednice ali kaj podobnega. Vsekakor pa še nobena njegovih slik ne krasi skandinavskih muzejev.

Znani so hitrostni rekordi strojepisk, ki se vsako leto srečajo za svetovno prvenstvo. Britanska avtomatica tastature, Miss Holmer, pa natipka prav tako hitro vsako besedo narobe, kakor pa ji je bila diktirana.

Trije bratje Hudak v Pragi, vsi trije mesarji, so stavili, da bodo v štirinajstih dneh pojedli prašiča, težkega 173 kilogramov. Stavo so dobili, kar pomeni, da je vsak izmed njih dnevno pojedel okrog štiri kilograme mesa, slanine ali krvavic, in to v dveh tednih.

Prešernova proslava

Preteklo sredo je Slovenska prosvetna matica v Trstu priredila zelo lepo uspelo »Prešernovo proslavo«. Številnim poslušalcem je spregovoril g. prof. Vinko Beličič. Zbranemu občinstvu je zlasti ugajal kratek, jedrnat in tako vzpodbuden uvod o velikem poslanstvu naše kulture. Videti je bilo, da nam govori pesnik - idealist, ki ga današnji zmaterializirani čas ni omamil in kljub težavam uči, kako nam je nadaljevati izročilo velikega Prešerna, stalno v skrbi za rast in procvit lepe in svobodne slovenske besede. Med drugim je povedal tudi tole:

»... Slovenska kultura, predvsem slovenska knjiga, pa danes ni več zaprta v tesne meje »dežele kranjske« ali omejene na Ljubljano. Slovenska kultura ima danes že veliko ognjišč: ta ognjišča so povsod tam, kjer živi kaj več Slovencev. Naša knjiga živi danes mnogotero življenje. Prihaja med bralce ne le iz Ljubljane in Maribora, ampak tudi iz slovenskega obrobja: iz Celovca Gorice in Trsta. V življenje pa jo je priklicala tudi daljna tujina: slovenska beseda se tiska po mnogih mestih Severne Amerike, zlasti pa v Buenos Airesu, ki je postal središče naše sodobne in v svobodnem svetu živeče kulture. Ta naša kultura, ki nastaja v zamejstvu, pa je navezana zgolj na idealizem tistih Slovencev, ki jo bodisi ustvarjajo kot umetniki in znanstveniki, ter na požrtvovalnost drugih, ki to umetnost in znanost kot odjemalci oziroma kupci gmotno podpirajo ...«

»... Da niso naši predniki, bodisi neuki in nešolani bodisi izobraženci, ostali zvesti svoji besedi, ampak da so prevzeli tujo, izlikano, bogato besedo svojih močnejših in naprednejših sosedov, bi danes našega naroda ne bilo več. Evropa bi bila brez svojega prstana, kot se je lepo izrazil Valentin Vodnik, in mozaik, sestavljen iz vseh narodov sveta, bi bil brez svetlega kamenčka — brez Slovencev ...«

»... Naši kulturni delavci bližnje in daljne minulosti so rajši jedli črni kruh, nego da bi uživali tujo besedo. Ostali so ob strani svojemu ljudstvu, opazovali so ga, poslušali so ga, doumevali so ga — postali so izpovedovalci njegove in hkrati svoje radosti in bolečine, njegovega in hkrati svojega trpljenja in hrepenenja. Pesnikova bolečina je le zgoščena bolečina ljudstva, iz katerega je pesnik izšel. Zato je pravi pesnik vedno tolmač svojega ljudstva ...«

»... Najvidnejša poteza Prešernovega značaja je svobodoljubnost. Ta naš klasik besede in misli je odklanjal vsako nasilje, bodisi zunanje bodisi duhovno. »Rabeljne zatret in tirane!« je klical z mladim nemškim protinapoleonskim poetom Koernerjem. Umetnik se ne veže na gmotne dobrine. Zakaj čim manj je vezan nanje, tem svobodnejši je njegov duh, tem više se lahko vzpenja ...«

»... Prost zunanjega nasilja, prost tudi notranjih vezi, ki človeka vklepajo na minljive stvari, pa človek čisto drugače gleda na svojega bližnjega: vidi v njem brata. Prešeren je bil velik glasnik človeškega bratstva, miru in sožitja med narodi — kajpada med svobodnimi narodi! ...«

»... Dandanes prenekateri človek, posebno izobraženec, trpi zavoljo nestalnosti, v kateri živi, in zavoljo nemira, ki je notranji odmev te nestalnosti. Prešeren je živel v drugačnem času; lahko rečemo, da ga je vse življenje dušila stalnost, zatohlina mračne policijske države Avstrije, mačehe Slovencem, sovražnice vsakega svobodnega kulturnega dela. In vendar je tudi on vedel, kaj je nemir. Pa ni jenjal verovati in oznanjati, da

»vremena Kranjcem bodo se zjasnile,
jim milše zvezde kakor zdaj sijale« ...

»... V sredini Prešernove pesmi je srce: zato njegova umetnost že polno stoletje ogreva slovenskega človeka in ga bo ogrevala tudi dalje. Zato tujci vedno bolj cenijo njegovo umetnost, o čemer priča lani izšli izbor Prešernovih pesmi v angleškem prevodu. Če pogledamo tuje leksikone, pa naj bodo še tako skopi in stisnjeni, bomo videli, da našo književnost med tujci predstavlja Prešeren ...«

»... Iz sence nepoznanosti nas je popeljal na sonce, kjer so se greli in življenja veselili že drugi narodi. Iz ljudstva smo po zaslugi njegove pesmi postali narod, in če smo maloštevilnejši od drugih, nas ni treba biti sram, zakaj tudi iz naše srede je izšel velik umetnik.«

Odličnemu gospodu profesorju iz izvrstnemu predavatelju smo iz srca hvaležni in ga želimo še slišati pri nas.

Večina slovenskega ljudstva v matični državi odklanja KP

(Nadaljevanje z 2. strani)

ki so jih ljudstvu prikazovali kot kulturno izobraževalna društva slovenskega naroda. Pravi njihov namen pa je bil postaviti komunistično šolo za trdovratneže, ki o komunizmu nočejo in nočejo slišati!

Napredek je le v svobodi

Povsod, torej tako v Novi Gorici, kakor v Portorožu in drugod, samo načrtovanje, samo pozivanje komunistov k budnosti in komunističnemu izobraževanju za vodstvo delovnega ljudstva, kateremu je predpisana samo slepa ubogljivost in suženjsko izvrševanje ukazov tudi za ceno stradanja!

Tovariš Jakopič je tožil tudi to, da ko mladina dovrši nižjo srednjo šolo, nima niti pojma o zgodovini narodno-osvobodilne borbe in njenih socialističnih teženj in pridobitev. Pravzaprav, je Jakopič dejal, naletimo na absolvente nižjih šol, ki o tem nič ne znajo, ničesar ne vedo!

Krivdo temu dejstvu je seveda pripisal le ostankom profesorjev starega kopita, starega režima, ki vztrajajo na svoji izobrazbi in omiki. Pozval je komuniste, naj bodo zlasti na šoli bolj budni, bolj odprtih oči in ušes ter naj tam proti takim pojavom nastopijo energično, da se mladi rod ne okuži.

To naj si zapomnijo vsi tisti sopotniki in priskledniki vseh vrst, ki si v svoji kratkovidnosti ali pa v svoji nesebičnosti še upajo trditi, da v Titovini ne gre za pravi komunizem, ampak za zmerni človekoljubni socializem!

Danes zaključujemo z ugotovitvijo, ki sloni na Remškarjeivh in Jakopičevih poročilih, kot sta ju prinesla »Primorske novice« in »Slovenski Jadran« (ta slednji od 24. februarja), da slovensko ljudstvo v matični državi odklanja komunizem ter da si komunisti ne morejo tam postaviti niti svojega pravega kadra!

SMOLA AVTOMATOV

Seveda ni bil kriv Kunigund Smola, da je iztiril. Ceprav je prvo leto prekrokal med brucovsko tržaško gmajno, so bile po sredi druge okoliščine, ki so ga nagnale, da je študij obesil na klin. Kriv pa je bil oče, ki je prezgodaj umrl in je poleg vdove z edincem zapustil same dolgove. Z dolgovi na ramenih ali pa v ustih pa živijo v naši deželi samo spretni trgovci.

Tako je Kunigund Smola postal pianist. Igral je v neki predmestni gostilni, ki je imela nekaj stalnih gostov in prav toliko strogih načel. Tu namreč niso trpeli nobenih programskih zamenjav. Vdoveli prevoznik je zahteval dnevno po tri koračnice: »Radecky«, »Tram de Opčina« in »Meni je to všecko jedno«. Učiteljica gospa Karmela je zahtevala »Nihče te ne ljubi tako kot jaz ...«, gospod Mašič je bil navdušen nad »Ona je zame predebela ...« in gospod Cibic, upokojeni davkar, je želel določeno arijo iz »Tosce«. Bilo pa je še več stalnih gostov in seveda tudi še več popevk.

Stalni gostje, ki so svoja detinska leta preživljali še pod staro monarhijo, so bili natančni ljudje. Prihajali so v gostilno točno po določenem urniku. Tako je bila tudi zapovrstnost muzikaličnega sporeda vsak dan ista, kakor je bila tudi zapovrstnost pijač več ali manj nespremenljiva. Red, ki ga verjetno ne zmore nobena druga gostilna na tem svetu. Neizpodnesljiv tržaški rekord....

S povezanimi vekami, brez misli, brez not je Kunigund Smola dnevno odpravljal svoj program. Tri koračnice za prevoznika, »Nihče te ne ljubi tako kot jaz« za gospo Karmelo, »Tosco« za gospoda Cibica in ostalo za stalne goste, kakor so pač prihajali.

Večkrat so se v gostilni že oglasili zastopniki najnovejšega ameriškega »gramofona po želji«, ki za piškavih 40 lir sam po tvoji volji izbere ploščo, jo natakne na krožnik in jo spet spravi na mesto v vrsti črnih koles. Stalni gostje pa o novotariji niso hoteli slišati. Prvič ni bilo ustreznih plošč, drugič — tako je zatrjevala gospa Karmela — strojni hudič nima duše, tretjič zakaj bi plačeval stekleno nesnago ob tej splošni draginji, je ugovarjal upokojeni davkar.

Moj prijatelj Karlo, ki je muzikalni kritik, mi je zatrjeval, da mehanizacija našega življenja tako napreduje, da bomo počasi še vsi postali sami stroji. »Recimo,« je dejal, »naši komunistični aktivisti drsajo samo tiste plošče, ki jih izdelajo v Kremlju, in delavske množice poslušajo s članarino in obveznimi prispevki enkrat stalinske drugič titovske, tretjič Malenkovljeve, četrtič Hruščeve plošče. Razlika je samo v tem, da pri avtomatičnem gramofonu izbere poslušalec za 40 lir lahko od 100 plošč po eno. KP poslušalcu za nekaj več denarja izbira ploščo Vidali, USI poslušalcu pa Franc Štoka....«

Ta Karlova teorija pa se je obnesla tudi pri Kunigundu. Tudi ta je brez sodelovanja zastopnikov ameriških gramofonov in komunističnih aktivistov postal gramofon, verjetno cenejši od ameriških, prav zagotovo pa cenejši od komunističnih. Usedel se je h klavirju, dvignil obe roki in ju spustil v akord. Tako so v togi zapovrstnosti sledili vedno isti ritmi, s stalno istim izrazom. Tri koračnice in tako dalje in tako naprej.

»Kot pravi avtomat!« je dejala vdova v najlepših letih svojemu novemu oboževalcu.

»Natančno kot električni klavirji v mojih časih,« je s priznanjem dostavil upokojeni davkar.

Tako so se stvari sukale pet, šest, deset mesecev; tako je Kunigund udarjal po gostilniškem klavirju poldrugo leto.

Vse do nekega dne....

Kunigund Smola je bil ravno pri polovici popevke »Ona je zame predebela ...«, ko je nenadoma kot obseden v enakomernih presledkih pričel udarjati isto neubranost — stalno isto.

Kunigunda so morali odpeljati. Stalni gostje so se najprej smejali potem pa so razkačeno klicali krčmarja.

Ubogi Kunigund, gramofon, ki se je zataknil, plošča, ki je počila. — Slučaj, ki bo prijatelja Karla gotovo zanimal....

Naslednji ponedeljek so končno tudi v predmestno gostilno postavili ameriški gramofonski avtomat. Nosili so ga štirje težaki, vsi aktivni člani komunistične celice.

»Gliha vkup štriha«, je dejal moj prijatelj Karlo.

Pepi Grinta

V soboto 10. marca t. l. z začetkom ob 21. uri se bo vršil na stadionu »Prvi maj«

Planinski ples

Igral bo tržiški (gorenjski) veseli orkester.

Vstopnice in rezervacija miz v Tržaški knjigarni v ulici S. Francesco 20, - tel. 37-338 - od 5. marca dalje.

Temna obleka zaželena.

POD ČRTO

NEDELJA V BARU

Poznega nedeljskega večera sva stopila s prijateljem v predmestni bar. Zaudarjalo je po kavi in cigaretnem dimu. Pijancev ni bilo kaj prida, zato pa tem več fantalinov. Oblečeni so bili, lahko bi rekel, kar serijsko: vsi v ozkih žametastih hlačah, v čevljih iz jelenjega usnja, v sportnih majicah, z mastno počesanimi lasmi. Gnetli so se pred radijskim sprejemnikom in vlekli na ušesa potek nedeljskih nogometnih tekem. Nekateri so na ves glas godrnjali in dajali duška svojemu ogorčenju s kričanjem in preklinjanjem in med temi je bil najglasnejši fant z listkom nogometnih stav v roki. Ostali so se zadovoljevali s tem, da so prečudno kremžili obraze. Vsi pa so bili edini v tem, da je letošnje tržaško nogometno društvo popolnoma zanič. In o tej slabi igri tržaškega moštva je posebno možato govoril fant z drobno jamico sredi brade, s svetlimi kodrastimi lasmi, ki so mu v čopu zadali na nizko čelo. Ta fant slovi po tem, da vse dneve preživlja po raznih barih, se ukvarja z dvorjenjem ženskam in nenadkriljivo igra namizni nogomet.

No, in ko sem se še malo razgledoval po baru, sem videl v kotu poleg vrat moškega srednjih let. Venomer je nekaj sam pri sebi polglasno momljal, pokimoval z glavo in se jezil. Vsako žensko, ki jo je zagledal, jo je nesramno ozmerjal in opljuval. Ženske so se že kar privadile njegovemu vedenju, zato se niso vznemirjale. Smilil se jim je zaradi nesreče, ki ga je doletela in ki ga je spravila iz ravnovesja.

Bil je ladijski natakar in je tako seveda po več mesecev puščal doma samo svojo mlado ženo. Bilo ji je dolgčas sami. Zaželela si je družbe. Rečeno — storjeno. Ko se je mož vrnil z dolgega potovanja, so mu sosedje še tisti večer nesli na nos ženino nelepo vedenje. Mož se je čudil, bil je pač pravi pravcati neverni Tomaž. A ko se je o govoricah končno le prepričal, je šel od doma in se pričel vdajati pijači.

V desnem kotu pa je skoro sameval televizijski sprejemnik. Le dvoje neobritih starčkov je občudovalo slavnega italijanskega igralca, ki je recitiral verze iz Božanske komedije. Bilo je očitno, da nista ne veliki pesnik in niti igralec nikogar, razen njiju, zanimala.

Ob igralni mizici sta dva starejša fanta negibno sedela pri šahovnici. Eden od njiju si je mašil ušesa, hrup ga je motil, drugi pa si je izmenoma deval prste v usta, si grizel nohte, pa spet ril z njimi po lasišču.

Gruča fantalinov v ozkih hlačah se je počasi pomaknila pred televizijski aparat. Sportna oddaja jih je razburila. Močan fant se je nenadoma odtrgal od družbe in dal na čuden način duška svojemu veselju nad zmago priljubljenega moštva. Dvakrat se je zavrtel kot bi poizkušal kak nov afriški ples, nato je pa z vso silo brcnil v stolico. Od krepkega udarca se je stol privzdignil, zletel v loku preko lokala in priletel neki ženski naravnost v nogo. Ženska je pobledela, nekaj zajecljala in od bolečine omedlela.

Njen mož se je prestrašil. Sprva ni vedel, kaj bi. Neznansko grdo je pogledal fantu v obraz, vzdignil ženo s tal in ji pomagal do stolice. Nato pa je skrčil roko v pest in se divje pognal v fanta, ki je še vedno osuplo gledal, kaj je pravzaprav storil. Z vso močjo je sunil z roko, fant se je opotekel, se lovil za mize in iz ust se mu je ulil curek krvi. Prebledel je in ni vedel, ali naj se nemočno umakne. Pogledal je tovarišem v obraze. Nič ni pomišljal, ampak se zakadil v moža. Dve krepki telesi sta se spoprijeli na življenje in smrt. Ženske so se ustrašile, pričele so vreščati, ljudje so pritekli s ceste, pogledat kaj se dogaja. Moški so poskušali ločiti oba pronapeteža. V tem je pridrvel policijski avto in policisti so odpeljali s seboj fanta. Nezavestno ženo in njenega moža pa je odvedel avto rešilne postaje.

V baru so preostali dogodek vsak po svoje komentirali. Vsak je hotel kaj pripomniti, s prijateljem pa sva srečno prišla na cesto. Tudi fant z jamico na bradi se je odpravljal domov. Se vedno pa je mahal z rokama in dokazoval, bolj sebi kot drugim, da je bila pravica na fantovi strani.

Ladijski natakar je še vedno kremžil usta, ženska pa, ki je dremala v kotu, se je po dolgem premišljevanju odločila in zavila v gostilno na nasprotni strani ceste.

Prijatelj je bil še vedno ves bled. Nisva razpravljala o dogodku, a vedel sem, da tudi on o tem premišlja. Kaj naj bi o tem še rekla? Danes so pač drugačni časi. Pretepajo se bolje oblečeni ljudje s pestmi med rebra in pod brado — nekoč so se v gostilnah z noži. Po zgledu filmov in zgodb se spreminjajo načini borbe in pretepanj.

Svet ostaja isti, morda za spoznanje slabši, banalnejši. Samo navade se malo spreminjajo.

Drago Štoka

Stari mož in mlada žena

(Anton Cehov)

Ko smo pokopali mlado ženo našega poštarja Slakoperceva, smo odšli na pošto, da bi po starih izročilih praznovali sedmino. Ko so nas postregli s potico, je pričel stari vdovec bridko jokati in je dejal:

»Potica je prav tako dobra, kot je bila moja pokojna. Prav tako lepa, kakor ona....«

»Da,« so pritrjevali gostje, »v resnici je bila prava lepotica, ženska....«

»Da, vse jo je občudovalo. Ali gospoda moja, nisem je imel tako rad zaradi lepote in blagega značaja. Ti dve lastnosti sta več ali manj last vseh žená. Ni jih težko najti pod božjim soncem. Jaz pa sem jo ljubil zaradi drugih, duhovnih lastnosti. Ljubil sem pokojnico — Bog ji daj dobro —, ker mi je bila zvesta kljub živahnosti svojega značaja. Bila mi je zvesta, čeprav je štela komaj dvajset let, medtem ko sem jih jaz imel šestdeset. Meni, staremu možu, je ostala zvesta.« Pop, ki je z nami obedoval, je s sumljivimi pokašljevanjem poizkušal izražati svoje dvome.

»Vi torej tega ne verjamete?« ga je nagovoril vdovec.

»Ne, ne da bi tega ne verjel,« se je izvijal pop v zadregi, »ampak — mislil sem samo tako na splošno ... mlade žene so dandanes malo preveč ... no, da rendez-vous, chambres séparées....«

»Vi torej dvomite, vendar, zvestobo pokojnice lahko tudi dokažem! Zvestobo sem vzdrževal v njej z raznimi sredstvi, tako rekoč s strategičnimi umetnostmi. Pri mojih ukrepih in ob moji zvijačnosti bi me moja žena v nobenem slučaju ne mogla varati. Za varnost mojega zakonskega življenja sem se posluževal zvijače. Uporabljal sem nekaj besed, tako rekoč parol.... Potreboval sem samo izreči te besede in potem sem lahko brez skrbi zaspal zaradi zakonske zvestobe!«

»Kakšne pa so bile te besede?«

»O, zelo enostavne.... Po mestu sem raztrosil nemarno govorico. Saj jo verjetno poznate. Vsakomer sem pripovedoval: moja žena Aljona živi z našim policijskim mojstrom Ivanom Aleksejevičem Salihvackijem. Te besede so zadostovale. Noben človek ni tvegal, da bi Aljoni dvoril, kajti vsak se je bal maščevanja policijskega mojstra. To se je celo dogajalo tako, da so moški takoj izginili, če se je moja žena pokazala na ulici, da bi Salihvackij česa ne zavohal. He—he—he.... S tem kosmatim hudičem ni dobro imeti opravka. Kar pet zapisnikov vam napravi zaradi protisanitarnih prestopkov in kaj vem še kaj.... Ta hudič vidi na primer tvojo mačko na cesti in takoj ti napravi zapisnik, kakor da bi bila mačka živina, ki se brez nadzorstva potepa po cestah....«

»Aha, vaša žena torej ni živela z Ivanom Aleksejevičem?« smo se začudili precej potepeni.

»Ne! To je bila samo moja zvijača — he—he—he.... No, ali vas nisem pošteno povlekel za nos, vi mladi gospodiči? To je vendar bilo ravno tisto, kar vas je držalo na uzdi!«

Pretekle so morda tri minute v popolni tišini. Sedeli smo tu in nismo spregovorili niti besedice. Vsi smo bili pobiti in se sramovali, da nas je debeli, rdečenosi starec na tak zvijačen način prelesičil.

»No, če Bog da, se lahko znova poročite!« je končno pripomnil pop.

VESTI s TRŽAŠKEGA

Trst in bodoče politične volitve

Upanja za prosto cono so šla po vodi — Obljubljajo pa tudi še nezadovoljive nadomestke

Ko je imel letos Nenni v Trstu svoje prvo veliko zborovanje, je na njem glasno proglasil zahtevo, da mora biti Trst zastopan tudi v rimskem parlamentu. Ker so se podobni klici oglasali prej tudi iz raznih drugih političnih skupin ter so bili pred tem in še po tem ponovljeni v poslanski zbornici, ne da bi se proti temu slišalo tehtne in upoštevanja vredne ugovore, smo Tržačani kar nekako pričakovali, da bomo obenem s prihodnjimi občinskimi volitvami imeli v Trstu tudi nekakšne parlamentarne nadomestne, oziroma dopolnilne volitve. Za pravico Tržačanov, da imajo v zakonodajnih telesih svoje predstavnike, se je zavzel tudi župan Bartoli.

Po vsem tem je kaj neprijetno odjeknila vest, ki jo je preteklo soboto razširila agencija »Italia«. V njej nekako povzema zaključke z zasedanja demokristjanskega glavnega odbora, na katerem se je pokazalo, da demokristjani ne nameravajo podpreti zahteve po parlamentarnih volitvah v Trstu in okolici. Tisti, ki se ogrevajo za to, menijo, da posebni mednarodni položaj Tržaškega ozemlja, ki ga Italija samo upravlja in ni del italijanske države, ne dovoljuje, da bi se ga na ta način formalno priključilo k Italiji.

V ponedeljek je to stališče potrdil podtajnik v predsedstvu vlade, Russo. V svojem odgovoru tržaškemu demokristjanskemu svetovalcu Bologni je na kongresu dejal, da se vprašanja dopolnilnih parlamentarnih volitev na Tržaškem ozemlju ne more ločiti od širšega vprašanja položaja tega ozemlja v odnosu do Italije. Komentatorji menijo, da s tem ni popolnoma zanikal možnosti, da bi se takšne volitve izvedle, toda vsekakor je potrdil, da zadeva ni enostavna, in da je treba najti zanjo poseben način, za katerega se pa še ne ve, kakšen naj bi bil. Z drugimi besedami: vprašanje naj se odloži.

Na vprašanje svetovalca Bologne glede proste cone je Russo obljubil, da se bo vlada za to zanimala, toda napovedal je samo raztegnitev zakonodaje o gospodarsko šibkih področjih tudi na Trst ter ukrepe v korist železniškega in pomorskega prometa skozi naše pristanišče. Tako bi Trst dobil namesto proste cone nekatere gospodarske ugodnosti, ki pa niso nobeno nadomestilo za to, kar Tržačani želimo.

Russov odgovor je bil pozitiven samo glede rotacijskega sklada za finansiranje razvoja tržaškega gospodarstva. Obljubil je, da bo za upravljanje kmalu imenovan odbor, v katerem bodo tudi tržaški predstavniki.

O pokrajinskih volitvah, ki morajo tudi biti prihodnjo pomlad ali jesen, je Russo dejal, da bo treba volilni zakon zaradi posebnih tržaških razmer nekoliko preurediti. Pri tem gre očitno za dejstvo, da šteje po vseh ostalih pokrajinah glavno mesto veliko manj prebivalstva kot pripadajoče podeželje, v Trstu pa je obratno.

Kako se bo Krščanska demokracija, skupno z drugimi vladnimi strankami, na prihodnjih volitvah v Trstu uveljavila, je zelo kočljivo vprašanje, o katerem je na demokristjanskem kongresu tudi padlo nekaj značilnih opozoril. Tako je bilo rečeno, da je treba vsekakor poskrbeti, da se s kakšnim pomembnejšim ukrepom pridobi večjo naklonjenost volivcev, kajti tudi če bi vladne stranke dobile toliko glasov kot so jih pri zadnjih občinskih volitvah, bi to pomenilo, da ostanejo v tržaškem občinskem odboru v manjšini. V vseh občinah z 10.000 ali več poslanci se bodo namreč sedeži v občinskih svetih delili po proporcionalnem, ne pa po dosedanjem večinskem sistemu. Na dlani je, da bi se naklonjenost tržaških volivcev kvečjemu zmanjšala, ne pa povečala, če bi vlada še v naprej odklanjala tako važno zahtevo kot je »prosta cona«, katero zahteva prav vse prebivalstvo, tiste, ki nočejo, da bi Trst tudi še nadalje upravljali kot kolonialno mandatno ozemlje, pa bi podobno prizadejalo tudi stališče, češ da Trst nima pravice, da bi njegovi zastopniki sedeli v rimskem parlamentu. Vsaj na Tržaškem takšna naziranja prav gotovo ne vzbujajo zadovoljstva ter ne ustvarjajo podlage za uspeh.

Ti razlogi so verjetno končno pripravili stranke demokratične sredine, da so sklenile, da se bodo zavzele za spremembo volilnega zakona in ustanovitev posebnega volilnega okrožja za Trst, in tudi na zborovanju vsedržavnega sveta Krščanske demokracije so proti izjavam, ki so padale prve dni, sprejeli resolucijo, v katero so vnesli zahteve svetovalca Bologne, med njimi tudi tisto, ki se nanaša na pravico Trsta do zastopstva v parlamentu.

Nabrežinske nezgode

Zima je tudi pretekli teden pritisnila na nas. Razen težav v družinah, je prinesla tudi veliko škodo na vodni napeljavi. Cevi so popokale, higienske naprave se poškodovale. Največ škode pa je zima povzročila našim industrialcem, ki so utrpeli ogromno škodo na kamnu, ki je zaradi mraza zmrznil in popokal. Škoda v kamnolomih se ceni nad 10 milijonov lir.

Občinska uprava je tudi sedaj prihitela na pomoč najrevnejšim. Že preteklo soboto je začela z razdeljevanjem drv za kurjavo. Razdelilo se je 120 q drv približno 70 družinam. IV nabrežinski šoli pa deluje že od nedelje dalje kuhinja, ki razdeli dnevno do 80 in več kosil.

Še v tem tednu prejmejo brezposelni že drugi obrok podpore iz sklada za zimsko pomoč. Razdelilo se bo približno 300.000 lir.

Seja glavnega odbora SDZ

Dne 4. marca ob 9.30 bo v prostorih Zveze v ul. Machiavelli 22-II seja glavnega odbora SDZ.

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika zadnje seje;
2. Poročilo ožjega odbora o položaju;
3. Slučajnosti.

Odbor

Provizije barantanja in drugo

(Pismo iz Križa)

Vidalijevci in titovci že pridno pogrevajo po naročilih poklicnih partijcev staro nekdanjo ljubezen. Stvari pa ne potekajo s tako gorečnostjo, kakor je bilo njihovo obojestransko navdušenje pred osmimi leti, ko so drug drugega prikazovali kot izmečke človeške družbe in si je nepristranski opazovalec lahko ustvaril resnično sliko praktičnega komunizma ter ocenjeval moralne in značajne vrednote zaslužkarskih nosilcev »novega časa«. Komunistov iz prepričanja je pri nas — čeprav prištevajo Križ med trdnjave komunizma — komaj toliko, da bi jih lahko seštel na prste obeh rok. Večino naših komunistov tvorijo ljudje, ki so se zapisali komunizmu iz protesta proti zapostavljanju narodnih in socialnih pravic s strani oblasti in njihovih funkcionarjev. Mnogi med njimi poznajo komunizem s pravšne strani in ga pogostokrat tudi javno obsojajo.

»Smo za komunizem, dokler je v opoziciji; gorje nam, če pride na oblast«. Taka so splošna mnenja te komuinstične večine. Imamo pa precej zaslepljencev, ki ne slišijo in ne berejo niti ene same misli, ki je ni blagoslovil komunistični poglavar. Med temi je precej žensk. Vsa njihova dokazovanja so klevete, opravljanja, zmerjanja in rdečehlinstvo. Med to zvrstjo žanje »uradno pogrevanje stare ljubezni« zaenkrat še najmanj uspehov. Z množično psihozo se poklicni partijci in zlasti njihovi gospodarji ukvarjajo z vso pridnostjo in delavnostjo, zato je precej čudno, kako si predstavljajo, da si bodo rdeče Križanke kar čez noč povezale jezike. Ali ima za njih potem življenje sploh še kako veljavo?

Mešetarji in posredovalci si sicer brusijo pete od Trsta pa do Sempolaja in se o svojih »uspehih« na vse pretege samohvalijo po »Primorskem« in »Delu«, da bi se provizije ne posušile. Sicer pa so naši komunisti enega in drugega meštrija poslušni in krotki, pa se bodo v bodoče — če bodo poglavarji tako ukazali — prav tako objemavali, kakor so se pred leti zasramovali. Možatosti in značajnosti je v naši rdeči trdnjavi vsak dan manj, saj v mnogih rdečih hišah nosijo hlače — ženske. Ej, stari Nabrgoj je bil drugačen tič!

Vendar je na čudo prečudno vest o milijonski nagradi titovcem za srečno londovsko zbarantanje izzvala tudi pri nas — ne samo med demokratičnimi Slovenci, pač pa tudi med komunisti — mnogo kritiziranja in obsojanja. »Nesramno barantanje« je po dolgih letih spet pognalo. Mešetarji pri »Primorskem« se čeljustijo in kleveta o enega slovenskega občinskega svetovalca, ki se je že spmemenil v javnega zaveznika Krščanske demokracije«, v isti sapi, ko prav od iste Krščanske demokracije vlečejo provizijo za uspelo »nesramno barantanje«. Verjetno so oni taki zavezniki KD kot je njihov maršal zaveznik Amerike »Made in friendly Yugoslavia«. Kupčije so pač kupčije, in komunisti niso v svojih pašalukih zaman iztrebili trgovskega stanu, da bi jim ne povzročal konkurence pri njihovih levantinskih barantanjih. Samo nekaj vprašanj resničnima »zaveznikoma«:

Kdo je zbiral vinar do vinarja, da je v Trstu zrasel Balkan in še mnogi drugi domovi?

Bili so to izključno Slovenci narodnjaki. Niti enega samega vinarja niso prispevali ne komunisti in niti socialisti. Po vseh naravnih in posvetnih zakonih so torej zakoniti nasledniki teh Domov oziroma iz njih izvirajočih odškodnin izključno nekomunistični Slovenci.

Da so take zakonitosti komunisti v matični državi zavrgli, je popolnoma v skladu z marksistično moralo. Komunizem ni nobenemu komunistu ničesar pobral, ker tistih dobrih petindvajset pohajačev si tako in tako ni ničesar prihraniti so znali samo pobirati tuje žulje v lastno malho. Da pa italijanska demokracija take rekvizicije tuje lastnine ne samo podpira, ampak tudi izvaja, je manj razumljivo.

Pri tem bi mešetarje »nesramnega barantanja« spomnili, da so nekomunistični Slovenci že dokazali do l. 1914, na kakšno raven so sposobni postaviti kulturno delovanje — in to brez subvencij in tudi brez sodelovanja komunistov. Ta kulturna raven, ki je niti eni, niti drugi komunisti ne morejo zanikati, je v ponos in čast vsem Slovencem. Prav zato so natolcevanja »Primorskega«, »naj bi nekomunistične organizacije bolj ko doslej skušale prispevati k dvigu slovenske kulture v Trstu«, čisto odveč. Ta očitek je prav toliko vreden, kot neokusna baharija komunističnega zaslužkarja, ki je na pustni torek zmerjal svoje omizje s skopuhi, ker ni dovolj prispevalo za pijačo, medtem ko je on, partijski zaslužkar, plačal šest steklenic šampanjca. Iz polne puške s tujo municijo streljati res ni težko.... Nekdo je celo dejal, da bi s samo desetino denarja, ki so ga komunisti zapravili v Trstu, slovenstvo razevelo na vseh popriščih javne dejavnosti kot še nikdar doslej.

Križan

Konferenca na pločniku

Premišljal sem, kakšnih lažnivih vesti in potvarjanja resnice so zmožni sedanji aktivisti velikega petnajstmilijonskega naroda, ki mora proti svoji volji podpirati na tržaških in goriških tleh celo vrsto različnih prevarantov. Eh, da, imamo jih precej teh tako imenovanih koristnih budal. Mnogo jih je tudi, ki so preskrbljeni z dobrimi pokojninami, pa kljub temu pozabljajo, da so na napačni poti. Zlasti velike privilegije pa uživajo one »napredne« ženske, ki hodijo po družinah sitnarit in iskat informacij. One vedo vse. Ker se jim marsikdo tudi ukloni, pa jim zrase greben, da je kar smešno. Človek bi kar pozabil, da ima pred seboj na pol noro, histerično žensko. Ali štab AFZ je še vse drugače organiziran.

Gre gospa na trg ali pa v trgovino. In sreča na pločniku sosedo.

»Oh, ravno prav, gospa, da sva se srečali. Povejte no, ali ni to sramota, da imamo v občinskem svetu take zastopnike? Radi bi nas prodali! Ali ni praví škandal, da dr. Agneletto kupčuje z našimi šolami in da zmerom glasuje za koristi demokristjanov in škofa?« (Kakor, da Dekleva ni vsega tega prodal že pred 16 meseci!)

»Resnica — nekoč smo bili vsi tako složni.... Ljubili smo se med seboj. Ampak zdaj je vse prešlo, odkar so tisti domobranci izdali naše ubožce partizane, ki so svojo kri prelivali za našo skupno domovino.«

Nenadoma se pojavi pred trgovino neka tretja gospa. Naši dve aktivistki sta osupnili. Vljudnost je sicer zahtevala pozdrav, in tako:

»Dober dan, gospa!«

Tretja gospa je takoj vprašala, kaj je novega, videč v rokah ene od aktivistk »Primorskega«. Ta ji je takoj postregla z odgovorom, da je na občinski seji dr. Agneletto slabo mešetaril za Slovence.

»Ah, gospa, da bi mi imeli pri sejah še enega tovariša dr. Deklevo! Ta se res poteguje za naše pravice.«

Tretja gospa se je oglasila:

»Veste, kdor čita samo *Primorskega*, zanj je greh prijeti še za kak drug časopis. Seveda, vi morate vedeti samo to, kar oni hočejo. Da, tudi jaz imam na oni strani hčerko in zeta. Da, v raju. Pa kljub temu gledata, kako bi se tega raja čimprej iznebila. Cudim se vam, gospa. Uživate visoko pokojnino — in vendar se izogibljete matične domovine.«

In že se približuje četrta gospa. Prva aktivistka se takoj oglasi:

»Gospa, ste čitali *Primorskega*?«

In se četrta odreže:

»Veste, moj mož pravi tole: *Delo* resda ni nič — še slovenski časnik se ne more reči, da je. Toda *Primorski* tudi ne velja nič. Meni je še najbolj všeč *Novi list*, listič, kot mu jaz pravim. Bolj „prefrigan" je — ne bi se rad zameril nikomur. Piše kratke člančiče in pove čisto po domače, če si kakšna kokoš kogo zlomi, če maček kaj izmakne. Da, poročal je, da na svetu izumirajo bolhe. To je resnica. Moj mož pa pravi, da je najzanimivejša *Demokracija*. A je zelo učena. Če hoče včasih kaj podrobneje razumeti, mora prositi koga za razlago.«

Oioj, kakšna škoda!

Prvi aktivistki se je roka utrudila, pa se ji je polovica vsebine torbe raztresla po tleh: kruh, jajca, kisla repa, rebrca in kdo ve, kaj še vse.... Pokojnina je namreč, kot omenjeno, visoka....

Konferenca pa je bila zaključena.

Očividec

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE
ZA TRŽASKO OZEMLJE

V soboto 3. marca ob 20.30 v BORSTU
J. B. PRIESTLEY
Sreča, kje si?

V nedeljo 4. marca ob 16. uri na KONTOVELU
J. B. PRIESTLEY
Sreča, kje si?

V torek 6. marca ob 20.30 v SKEDNJU
EDUARDO DE FILIPPO
GLASOVI VESTI

Sindikat slovenske šole

V nedeljo 26. t. m. so v šolskih prostorih v ulici Lazzaretto Vecchio 9 zborovale vse tri dosedanje strokovne šolske organizacije in sklenile, da se združijo v enotno sindikalno organizacijo.

V normalnih časih, ko Slovenci še nismo poznali avtoritarnih političnih strank, so bila taka stremljenja, posebno še na narodnostno mešanih področjih, samo ob sebi razumljiva vprašanja. Stanovske organizacije so bile v tistih časih strankarske morale nedotakljivi zaklad, ki so ga stranke v glavnem tudi spoštovale. Člani so bili politično razvrščeni po lastnih gledanjih in lastnih nagnjenjih. V strokovne organizacije pa teh svojih pogledov na svet niso zanašali, vsaj ne očito. Vse njihovo delovanje je bilo strogo stanovsko, neodvisno od strankarsko-političnih potreb in koristi.

Novi časi »integralnega strankarstva« so tudi ta načela pogazili kot nešteto drugih. Partijska integralnost je po naukih totalitarizma zajela vse in z ogniem in mečem »prekvasila s politično prevzgojo« tudi najmanjše in najbolj stanovske družabne enote, od političnih združeni do gospodarskih, obrtniških, kulturnih, športnih, znanstvenih, verskih, šahovskih, filatelističnih in podobnih organizacij in klubov. Vsako izvenpartijsko misel je totalitarizem zatrl. Celo v najintimneiše družinsko življenje se je vtihotapil in tudi tam pridno vtika svoje nosove po loncih in ponvah, po perilu in garderobi.

Če se nositelji in poklicni oznanjevalci integralnega strankarstva zavzemajo z vso gorečnostjo na demokratičnih tleh za enotnost, potem razsodnemu človeku ni težko uganiti, kam pes taco moli. Obe komunistični slovenski glasili sta »enotnost slovenskih šolnikov« pozdravili z vsem partijskim ognjem — iz partijskih koristi, saj ne pade las z glave komunističnega uslužbenca brez partijske volje.

To je prvi nehoteni opozorilni glas. Drugega je v svoji neučakani naglici izustil kar že na samem združitvenem občnem zboru prof. Umek, predsednik bivše titovske Zveze prosvetnih delavcev. Svojega integralnega strankarstva že ob tem prvem stiku z nepartijskimi kolegi očitno ni mogel brzdati, ko je dejal: *»... Sleherni neorganizirani pa naj se zavé, da bo ostal kot suha veja na narodnem drevesu, ako ne bo svojih moči in sposobnosti povezal z drugimi v močni organizaciji.«*

Podobne popevke smo poslušali ob številnih rojstvih »ljudskih fronta« v preteklosti; kam so narod te fronte pripeljale, je vsakomur, prav posebno pa šolnikom nekdanje »Zveze uslužbencev slovenskih šol« v neizbrisljivem spominu. Zastopniki Zveze prosvetnih delavcev so »enotnost« pospeševali, če že ne z izrecno direktivo partije, gotovo pa z vsemi njenimi blagoslovi, ostali dve organizaciji sta to storili na lastno pest in seveda tudi na lastno odgovornost....

Želimo, da bi nova »enotnost« ne hodila po izglajenih stezah »ljudskih fronta«, če se bo to zgodilo ali ne, bo pokazala že bližnja prihodnjost. O preteklosti, sedanjosti in bodočnosti pa naj razmišljajo organizirani in neorganizirani člani sami. Njim samim prisojamo najmanj toliko razsodnosti kot tistim, ki si domišljajo, da jo v partiji srebajo z veliko žlico.

Demokratski šolnik

TRŽAŠKI PREPIHI

Tri komunistične „resnice"

Končno so pismarski kulji pri »Delu« priznali, da je »Zelo težko diskutirati z *Demokracijo* — in to zato, ker odgovarja z „večnimi resnicami," in s psovkami.« V dokaz nas ti zaostali repetenti dialektične šole spominjajo na »hitlerizem, mussolinizem in rožmanizem« in spet govorijo o vrvi v obešenčevi hiši. Če bi imeli le malo več dragocenega prostora, bi v resnici radi postregli čitateljem »Demokracije« in »Dela« z najbujnejšim cvetjem pretekle polemike med »Delom« in »Primorskim dnevnikom«, da bi eni in drugi čitatelji lahko presodili ali sta obe komunistični glasili ne samo že davno dosegli, pač pa orjaško prekosili »polemike v navadi med vojno po časopisih pravovernega hitlerizma....« Tu imajo eni in drugi komunistični pisunski trobentači absolutni monopol. Tako so zopet spustili debelo laž, si krepko oklali lastne jezike — in bodo prav tako ta svoj dialektični spodrs nolčé pogoltnili, kakor so jih že na cente in kvintale. Da, da, polemik se ne pobira po komunističnih katekizmih!

Ne, ljubčki, tako hitro pa mi polemike ne bomo zaključili. V svojem odgovoru z dne 11. febr. 1956 ste navajali tri »resnice« in na njih zgradili svoje »jetnišnice, vislice in giljotine«. Mi smo vse te tri »resnice« ovrgli po določilih vsake resne peresarske bitke. Kljub temu ponovno v tej zvezi zatrjujete: »Resnica je pač resnica.« Zato ponavljamo:

1. »resnica«: »... zastopajo načela, po katerih mora delavec ali kmet, predno se začne baviti s politiko, postati človek (!!)

2. »resnica«: »... ki protestira, kadar delavci zahtevajo povišanje mezd, češ da ti poviški povzročajo podražitev živil (!!!)

3. »resnica«: »... Po njegovem komunisti niso Slovenci, Italijani, Kitajci, marveč kozmopoliti, ljudje brez domovine, ki zaslužijo vislice«

Javno pozivamo »Delo«, da vse te tri »resnice« v prihodnji številki dokaže s točno navedbo kdaj, kje in v kakšni obliki jih je izustil ali napisal tisti, ki ga je »Delo« imelo v mislih in mu jih javno naprtilo kar dvakrat zaporedoma. Če »Delo« tega ne stori, naj čitatelji »Demokracije« in »Dela« vedo, da bomo iz molka izvajali potrebne zaključke. Tak postopek zahteva vsaka diskusija med svobodnimi ljudmi, kjer javni tožilci nimajo samo neomejenih pravic in samopašnosti — kakor je to slučaj v Sovjetiji in njenih kolonijah — pač pa tudi dolžnosti, kakor je to pri nas v navadi.

Pa še nekaj, nerodni dialektiki. Pri nas prihajajo in odhajajo ljudje na politično pozornico po volji ljudstva in ne z bičem tajne policije, niti z volio in milostjo kakih Stalinov in Titov. Zato se bodo pri nas »umaknili s politične pozornice« ljudje, kadar bo to ljudska volja, kakor so tja prišli po ljudski želji. Res je, da vas na tej zemlji »to ne sme nic briga«, ampak prav po teh brigah in skrbeh se vam tož., in prav zaradi teh vaših želenj je vstal in se bori protikomunizem in se bo boril dokler ne bo izkoreninjena srednjeveška tiranija nad človekom.

Glede na »hvale okupatorjev« povemo samo to, da so bili prav komunisti tisti, ki so jih s plakati in napisi abecedarjev gonili domov. Po njihovem odhodu pa so — vsaj po Občinah — prav isti ljudje zabavali gostilniška omizja tudi s takole duhovitostjo: »Če se Američani zopet vrnejo, jim bomo porezali kolena, da nikoli več ne zbežijo!« In tiste najemnine! Kolikim rdečim Maričkam se kolca za njimi!

Antikomunizma pa ne bomo osmešili, vse dokler bodo Slovenci razpolagali z zdravimi slušnimi in vidnimi organi in vse dokler ga bo vzdrževal pri življenju totalitarni, nasilniški in diktatorski praktični komunizem. Drugič, dialektični abecedarji, pa malo ponovite logiko, da ne boste streljali podobnih kozlov, ko nam očitate »večne resnice« v isti sapi, ko nas zmerjate z »breznačelnostjo«. Tudi breznačelnost je dosegla v Kremlju pred dnevi nov rekord.

Seveda tudi v tem oziru dialektiki ne zaostajajo za kremeljskimi gospodarji. Ob provizijskem likoru Kulturnega doma so čisto v duhu »načelnosti« pozabili na svoje znamenito geslo o »nesramnem barantanju«; verjetno bo nekaj napitnine odletelo tudi na podmešetarje. Nesramnost barantanja je tako in tako pozabljena, zakaj naj bi pozabili še na provizijo....

Barkovljansko slavje

»Kdor svojih mož ne slavi, njih vreden nie, pravi naš stari narodni pregovor. V tem duhu in v tej zavesti smo Barkovljani preteklo nedeljo slavili osemdesetletnico našega gospoda Škabarja. Prišli so tega dne v našo cerkev tudi rojaki z bližnje in daljne tržaške okolice in lepo število tudi iz mesta. Po lepi službi božji in res angelskem petju našega cerkvenega zbora, v katerem prevladujejo predvsem mladi glasovi, ter po krasnem, preudarnem in bodrilnem govoru slavljenca samega, besede katerega bodo ostale vedno vsem v neizbrisnem spominu, smo našega uglednega gospoda počastili tudi pri pogrnjeni mizi. Tu je prišla do veljave tudi naša lepa narodna pesem in naša še lepša himna »Hej Slovani«. Posebno vzpodbudno je za nas Barkovljane in ponosni smo na to, da se je ob tej priložnosti tako častno izkazala tudi naša narodno zavedna mladina, naša nada, up naše svetlejše bodočnosti, ki prihaja.

Še v bližnji preteklosti, pred zadnjim desetletjem, je vezala vse naše ljudi ljubezen do našega naroda in jezika. Vse Barkovljane brez razlike je dičila trdnost, neizprosnost, možatost, jeklenost, kadar je bilo treba braniti čast in pravdo našega naroda. Ali prišli so na delo krivi preroki, ki še danes šušmarijo in kramarijo med nami. Ko se kdo izmed teh redkih belih muh oglasi med nami, mu jasno povejmo, da smo mi Barkovljani v veliki večini ostali zvesti zapuščini svojih dedov ob Adriji in se ne moremo vezati z manjšino (kar so čitno pokazale zadnje volitve), ki jo veže mednarodnost in čigar voditelji poslušajo verno tuje ukaze. V naši narodni edinosti je dovolj mesta tudi za zgubljeno ovco, ki morda že desetletje meketa med trnjem in išče svobodne paše. Naj se nam pridruži za procvit in rast našega jezika, za obstoj vseh Slovencev, ki jim je pri srcu predvsem ljubezen do naroda in njegova korist.

Naj nam Bog ohrani še mnoga, mnoga leta našega gospoda Skabarja in prepričani smo, da bomo prav gotovo vsi združeni prav gotovo praznovali 59. leta poleti še bolj slavnostno tudi njegovo biseromašništvo, ker verno, da dokler bo naš narod imel take sinove, tako odločne, pogumne in značajne, zveste sebi in svojim idealom, se mu ni treba bati bodočnosti. Pri njem naj se zgleduje naša duhovščina, njega naj posnema vse, kar nas je, staro in mlado, saj nas s svojo skromnostjo uči, kako nam je ravnati, da bodo naša dejanja poštena, plemenita, vredna človeka.

DAROVI: K. P. T. iz ulice Ginnastica daruje za SDD 3.000 lir. Prisrčna hvala!

Odgovorni urednik:
Prof. Dr. ANTON DABINOVIĆ
Tiska: tisk. Adria, d. d., v Trstu